

bus nostris debeam esse solliciti de mor-
tis hora suspecti et futuro iudicio bonis
actibus inueniamur esse parati. Nec autem
gloriose filii paucis locuti sumus ut cum christi-
ana fides in regno vestro excreuerit: nos-
tra quae locutio apud nos latior excreseat:
et tanto plus loqui libeat: quanto se in men-
te nostra gaudia de gentis nunc perfecta con-
uersione multiplicant. Parua autem exenia
transmissi. quae vobis parua non erunt cum a vo-
bis ex beati Petri apostoli fuerint benedictione
suscepta. Dipotens itaque deus in nobis gra-
tia sua quam cepit perficiat: atque vitam vestram
et huius post multorum annorum curricula exten-
dat: et post haec longa tempore in caelestis vos pa-
tria congregatio recipiat. in columen excel-
lentiam vestram gratia superna custodiat dominus mi-
sericordiam. Data die .x. kalendarum iulianarum et imperio
domino nostro Mauricio Tiberio prin-
cipissimo augusto anno .xxj. post consulatum
eiusdem anno .xviiij. indic. iij.

Ut Augustinus ecclesiam saluatoris istau-
rauerit: et monasterium beati Petri apostoli fecerit:
et de primo eius abbate Petro.

Capitulum XXXIII

Augustinus ubi in regia ciuitate
sedem episcopalem ut praediximus accep-
sit: recuperavit in ea regio ful-
tus adminiculo: ecclesiam quam ibi
romano antiquorum fidelium ope factam fu-
isse didicerat: et eam in nomine sancti saluatoris
dei et domini nostri Iesu christi sacrauit: atque ibi
deus sibi habitationem statuit et cunctis succes-
soribus suis. Fecit autem et monasterium non lon-
ge ab ipsa ciuitate ad orientem: in quo eius
hortatu Edilbrecht ecclesiam beatorum apostolorum
Petri et Pauli fundamentis construxit: ac
diuersis donis ditauit: in qua et ipsi Augu-
stini et omnium episcoporum Doruernensium simul et
regum Lantie ponere corpora possent. Quam tamen
ecclesiam non ipse Augustinus: sed successor
eius Laurentius consecrauit. Primum autem eius-
dem monasterii abbas Petrus presbyter fuit
et legatus galliam missus dimersus est in
sinu maris: quae vocatur Amfleat: et ab incolis
loci ignobili traditus sepulture. Sed omnipotens
deus ut qualis meriti vir fuerit de-
monstraret omni nocte supra sepulchrum eius
lux caelestis apparuit: donec animaduertentes
vicini quae videbant scriptum fuisse virum quae

ibi esset sepultus: et iustitiam vnde et deus
esset abstulerunt corpus: et in Bononia ciui-
tate iuxta honorem tanto viro congruas
in ecclesia posuerunt.

Ut Edilfrith rex Nordanhimbroz Scoto-
rum gentes prelio conteres ab Anglo-
rum finibus expulsus est.

Capitulum XXXIII

In temporibus Nordanhimbroz
regno profuit rex fortissimus et glo-
rie cupidissimus Edilfridus: qui
plus omnibus Anglorum prauitibus gen-
tes vastauit britonum: ita ut sauli quondam
regi israelitice gentis comparandus vide-
retur: excepto dumtaxat hoc qui diuine erat reli-
gionis ignarus. Nemo enim in tribunis: ne-
mo in regibus plures eorum terras extermin-
natis vel subiugatis indigenis: aut tributa-
rias genti Anglorum: aut habitabiles fecit.
Cui merito poterat illud quod benedicens fili-
um patriarcha in persona Saulis dicebat
aptari. Benjamin lupus rapax mane com-
edit praedam et vespere diuidet spolia. Un-
de motus eius profectibus Edaneadem rex scoto-
rum quae Britanniam inhabitat venit contra eum
inuenso ac forti exercitu. sed cum paucis vi-
ctus aufugit. Siquidem in loco celeberrimo
quod dicitur Deglastan id est degla lapis
omnis pene eius est cesus exercitus. In qua
pugna Teodbald frater Edilfricus in illo
loco ipse ducebat exercitum promptus est
quod vicem bellum Edilfricht anno ab incarnati-
one domini .dclij. regni autem sui quod .xxiiij. an-
nis tenuit anno .xj. perfecit. porro anno
Focas quae tunc regni romani apicem tenebat
primo neque ex eo tempore quod regnum scotorum in
britannia aduersus gentem angolorum usque
ad hanc diem in prelium venire audebat.

Explicit Liber primus ecclesiasticae
historiae gentis Anglorum.

Incipit liber secundus
ecclesiasticae historiae gentis Anglorum
cum recollecta capitulorum annotatione.

De obitu beati papae Gregorii.

Capitulum I.

q

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

Is tempori:

bus id est dñice incarnati-
onis. dcv. btūs papa Bre-
gori⁹ postq̄ sedē rhoma-
ne ⁊ aplice. eccleie xii. anz
os. menses sex. et dies. x. gloriosissime re-
xit defunct⁹ ē. atq; ad eternā regni celestis
sedem trāslatus. De quo nos puenit que
nostrā. i. angloz gentē de potestate sathā-
ne ad fidē chri sua industria puerit: latio
rē i nra historia ecclesiastica facere fmonē.
quē recte nrm appellare possum⁹ ⁊ debe-
mus aplm. Quia cū pmū in toto orbe ge-
reret pōtificatū. ⁊ cōuersis iā dudū ad fi-
dē p̄tatis cēt platus: ecclesiam nostrā gen-
tem eaten⁹ idolis mācipatā chri fecit ecc-
lesiā: ita vt aplicū illū de eo liceat nobis
pferre fmonē. Quia ⁊ si alijs nō ē aplus:
s; tñ nobis ē. Nā signaculū aplatus eius
nos sum⁹ i dño. Erat aut natiōe rhoma-
n⁹ ex patre Gordiano. gen⁹ apauis nō so-
lū nobile: s; ⁊ religiosū ducēs. Deinde Fe-
lix eiusdē sedis aplice quōdā ep̄s vir ma-
gne glie in chri ⁊ eccleie fuit attrau⁹. Sed
⁊ ip̄e nobilitatē religiōis nō minorē q̄ pa-
rētes ⁊ cognati p̄tute duotiōis exercuit.
Nobilitatē hō illā quā ad seculū videbat
habere totā ad nanciscendā supne gliam
dignitatis diuina grā largiente puerit.
Nā mutato rep̄te seculari habitu mona-
steriū petijt: in q̄ tāta p̄fectiōis grā cepit
puersari: vt sicut ip̄e postea cōtestari sole-
bat flēdo: aīo illi⁹ labentia cuncta subter-
essent: vt reb; oib; q̄ uolunt emineret nū-
q̄ nisi celestia cogitare soleret: vt etiā re-
ceter corpe ip̄a iā carnis claustra p̄tepla-
tiōe trāsiret vt mortē q̄z q̄ pene cūctis pe-
na ē vicz vt ingressus vite ⁊ labor; sui p̄mi-
um amaret. Hecāt ip̄e de se nō p̄fectū iā-
ctādo p̄tutū: s; de flendo poti⁹ defectū q̄z
referre p̄suerat sibi p̄ curā pastorale in-
currisse videbat. Deniq; tpe q̄daz secreto
cū diacono suo Petro colloquens: enu-
meratis animi sui p̄tutib; p̄isc; mox dol-
lendo subiūxit. Ad nūc ex occasione cure
pastoralis seculariū hoīm negotia patit.
⁊ post tā pulchrā q̄etis sue speciē terreni
actus puluere fedat. Cūq; p̄ descēsiōne
multoz ad exteriora sparserit etiā cū inte-
riora appetit ad bec p̄culdubio minor re-

dijt. Perpendo itaq; qd tolero: pp̄do qd
amisi. duz q̄ itueor illd qd pdidi fit h̄ gūi⁹
qd porto. Hec qd dē setis vir ex magne hu-
militat; itentiōe dicebat. S; nos crede-
re decz: nihil ei monachaice p̄fectiōis p̄-
didisse: occasiōe cure pastoral. imo potio-
rē tūc sup̄sisse p̄fectū de labore puersatiōis
mltoz: q̄z de pp̄ie quōdā q̄ete puersatiōis
habuerit: matie q̄ ⁊ pontifical' funciō offi-
cio domū suā monasteriū facere curauit.
Et dū pmū de monasterio abstractus ad
misteriū altar; ordinat⁹: atq; p̄stātinopo-
lim apocrisiari⁹ ab aplice sede direct⁹ ē:
nō tñ in terreno puersat⁹ palatio positū
vite celestis iternisit. Nā q̄sdā fratruz ex
monasterio suo q̄ eū grā germane chari-
tat; ad regiā vrbē secuti sūt: in tutamētuz
cepit obfuātie regular; h̄ie: vicz vt eozuz
sp̄ exēplo sicut ip̄e scribit ad oionis placi-
duz lit⁹ quasi anchorē fune restringeret:
cū incessabili causaz seculariuz impulsu
fluctuaret: p̄cussamq; seclī mētem actib;
int̄ eos q̄tidie p̄ custodie lectiōis roborā-
ret eloquiū. Noz ergo p̄sortio nō soluz a
terrenis munit⁹ incurrib;: veruētā ad ce-
lest; exercitia vite magisq; succēsus. Nāz
hortati sūt eū vt libzū bti Job magnis in-
uolutū obscuritatib; mystica interp̄tatio-
ne discuteret: neq; negare potuit op⁹ qd
sibi fatern⁹ amor mlts vtile futuz impo-
nebat: S; eundē libzū quō iuxta lram in-
telligentes: qliter ad chri ⁊ eccleie sacra re-
ferēdus: q̄ sensu vnicuiq; fidelii sit aptā-
dus p. xxxv. libros expositiōis miranda
rōne p̄docuit. Qd vicz op⁹ in regiā q̄dez
vrbe apocrisiari⁹ inchoauit: rhome autez
iaz fact⁹ pōtifex ipleuit. Qui cū esset ad
huc regiā in vrbe posit⁹ nascētē ibi vna;
heresem de statu nostre resurrectionis: euz
ip̄o q̄ exorta est initio iuuāte se grā catho-
lice p̄tatis attriuit. Si q̄dē Luthic⁹ eius-
dē vrbis ep̄s dogmatizabat corp⁹ nostrū
in illa resurrectionis gloria impalpabile:
ventis: aeriq; subtilius esse venturū. Qd
ille audies: ⁊ rōne veritatis: et exēplo dos-
minice resurrectionis p̄bauit: h̄ dogma
orthodoxe fidei om̄imodis esse p̄trariuz
Latholica etem fides habet q̄ corp⁹ nou-
strū in illa immortalit; gloria sublimatuz
subtile qd dē sit p̄ effectū spiritū al' potētie:
sed palpabile p̄ veritatē nature: iuxta exē-

plū dñici corpis: de q̄ a mortuis suscitato
 dicit ipse discipulis. Palpate et videte: quia spī
 ritus carnē et ossa nō habet sicut me vides
 tis habere. In cui⁹ assertiōe fidei venera
 bilis pater Gregori⁹ instantū strā nascē
 tē heresem nouaz laborare ostendit. Tāta
 hāc instātia iuuāte etiā pūssimo impato
 re Tiberio Cōstātino cōminuit: vt null⁹
 exinde sit inuent⁹ q̄ ei⁹ resuscitator existe
 ret. Aliū q̄z librorū cōposuit egregiū: q̄ vo
 cat pastoralis: in q̄ manifesta luce patefe
 cit q̄lis ad ecclie regimē assumi q̄liter ipi
 rectores vitare: qua discretiōe singulas
 quasq̄ audientiū instituire psonas: et q̄n
 ta cōsideratio p̄pria q̄ridie debeāt fragilita
 tem pensare. Sed et homilias euangeliū
 numero. xl. cōposuit: q̄s in duob⁹ codicib⁹
 bus equa sorte distixit. Libros etiā dialo
 gorū. iij. fecit in q̄b⁹ rogatu Petri diacon
 ni sui p̄tutes sc̄torū quos in italia clarior
 res nosse vel audire poterat ad exemplū
 vinēdi posteris collegit: vt sicut in libris
 expositionū suaz: q̄b⁹ sit p̄tutib⁹ insudā
 dū edocuit: ita etiā de scripturis sanctoz
 miraculis. que p̄tutū earūdez sit claritas
 oñderet. Primā q̄z et vltimam Ezechielis
 p̄phete p̄tē q̄ videbant obscuriores: p̄ hor
 milias. xxij. quantū lucis int⁹ habuit des
 mōstrauit. Excepto libello respōsionum
 q̄ ad interrogatiōes sancti Augustini p̄
 mi Angloz ep̄i sc̄psit: vt sup̄ docuim⁹ to
 tū ip̄m libellum his inserentes historijs.
 libello q̄z synodico quem cū ep̄is italie de
 necessarijs ecclie causis vtilissimū cōpo
 suit: et familiarib⁹ ad q̄sdā l̄ris. Quō eo ma
 gis mir⁹ ē tot eū ac tāta cōdere volumina
 potuisse q̄ pene oī iuuentutis sue t̄p̄e (vt
 p̄bis ip̄ius loquar) crebris viscerū dolo
 rib⁹ cruciabat: horis momētisq̄ oīb⁹ fra
 cta stomachi p̄tute lassescibat. Lentis q̄
 dē. sed tū p̄tinuis febrib⁹ anhelabat. Uer
 rū int̄ hec dū sollicit⁹ pensaret: q̄ scriptura
 teste oīs fili⁹ q̄ recipit flagellat. q̄ malis p̄
 sentib⁹ durius dep̄mebat: eo d̄ eterna cer
 ti⁹ p̄sumptiōe respirabat. Nec quidem de
 imortali eius dicta īgenio q̄ nec tāto cor
 poris potuit dolore restringi. Nam aliq̄
 dē pontifices p̄struendisq̄ auro vel argē
 to eccl̄is operā dabāt: hic autē tot⁹ erga
 aīaz lucra vacabat. q̄cqd̄ pecunie habue
 rat sedulus hoc dispergere ac dare pau

p̄rib⁹: vt iusticia ei⁹ maneret in seculū se
 culi: et cornu eius exaltaret ī glia. ita vt il
 lud b̄ti Job faciter dicere posset. Auris
 audiēs beatificabat me: et oculus vidēs
 testimoniūz reddebat mihi: q̄ liberafsem
 pauperē vociferātes et pupillū: cui nō erat
 adiutor. B̄ndictio pitari sup̄ me venies
 bat: et cor vidue cōsolat⁹ sum. Iusticia in
 datus sum et vestiui me sicut vestimento
 et diademate iudicio meo. Oculus fui ces
 co et pes claudō. Pater erā pauperum: et
 causam quā nesciebā diligentissime inue
 stigabā. Cōterebā molas iniqui et de den
 tibus illius auferebā p̄dā. Et paup̄lo post
 si negaui inq̄t q̄d volebā paup̄ib⁹: et oculos
 vidue expectare feci. Si comedi buccel
 lā meā sol⁹ et non comedit pupill⁹ ex ea: q̄
 ab infantia mea creuit mecum miseratio. et
 de vtero matris mee egressa est mecum. Ad
 cui⁹ pietatis et iusticie opus p̄tinet etiam
 hoc q̄d n̄am gentes p̄ p̄dicatores q̄s huc
 direxit de dentib⁹ antiq̄ hostis eripiens
 eterne libertatis fecit esse p̄cipē. Quis
 fidei et saluti p̄gaudēs queq̄ digna lau
 de cōmendās: ip̄e dicit in expositione b̄ti
 Job. Ecce rem. lingua britānie q̄ nihil ali
 ud nouerat q̄ Barbaraz frenderet: dū
 dum ī diuinis laudib⁹ hebreū cepit allelu
 ia resonare. Ecce quōdā tumidus iā sub
 strat⁹ sc̄torū pedibus fuit oceanus: eiusq̄
 barbaros mutuos q̄s terreni principes
 edomare nequerāt: hos p̄ diuina formidī
 ne sacerdotū ora simplicib⁹ ligāt: et qui ea
 teruas pugnantū infidcles nequaq̄ me
 tueret: nūc fideles humiliū linguas ti
 met. Qui ei p̄cept⁹ celestib⁹ p̄bis clarescē
 rib⁹ q̄z miraculis p̄tus ei diuine cognitiō
 nis infundit eiusdē diuinitat⁹ terrore re
 frenat: vt graue agere metuat: ac tot⁹ des
 siderijs ad eternitatis gr̄am venire p̄cu
 piscat. Quib⁹ p̄bis b̄tus Gregori⁹ h̄q̄z de
 clarat q̄ sc̄tus Augustinus et socij eius
 nō solū p̄dicatiōe p̄boz: sed etiā celestinz
 oñsiōe signoz gentē angloz ad agnitio
 nē veritat⁹ p̄ducebāt. Fecit iter alia b̄tus
 papa Gregori⁹ vt ī eccl̄is b̄toz ap̄lorum
 Petri et Pauli super corpa eoz missē cele
 brarent. S; et ip̄a missaz celebratiōe tria
 p̄ba maxime p̄fectiōis plena sup̄adecit.
 Diesq̄ nostros in tua pace disponas: at
 q̄ ab eterna damnatione nos eripi. et in

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

electorū tuorū inbeas grege numerari. Re-
xit autē eccliam tēporibz impatorū Dau-
ricij z Focatis. Scđo autē eiusdē Focatis
anno trāsies ex hac vita migravit ad ve-
rā q̄ in celis est vitā. Sepult⁹ s̄o est corpe
in ecclia bti Petri apli an̄ secretariū: die
q̄rto idū martiaz: qñq; in ip̄o cū ceteris
sancte ecclie pastoribz resurrectur⁹ i glo-
ria. Scriptumq; in tumba ip̄ius epitba-
fium huiusmodi.

Suscipeterra tuo corp⁹ de corpe sūptū

Reddere qđ valeas viuificāte deo.

Spūs abstraxit leti nil vita nocebūt.

Lui vita alterius mors mag⁹ ip̄a via est

Pōtifici sūmi h̄ claudū mēbra sep̄chro

Qui innumer⁹ semp̄ viuit vbiq; bonis

Esuriē dapibz sup̄auit frigora veste:

Atq; aias monit⁹ terit ab hoste sacris:

Implebatq; actu qđcūq; s̄mone docebat:

Esset ve exēplū mystica verba loquēs

Ad ch̄z anglos p̄uertit pietate magistra

Adq̄rens fidei agmina gente noua.

Hic labor: hic studiu; bec tibi cura: hoc
pastor agebas:

Ut dño offerres plurima lucra gregis

Hicq; dei cōsul fac⁹ letare triūphis.

Nā mercedē operū iā sine fine tenes

Nec silētio p̄tercūda opinio que de bea-
to Gregorio traditiōe maior ad nos vsq;

q; plata est: qua vicz ex causa admonitus

tā sedulā erga salutē n̄e gentis curā ges-

serit. Dicūt q; die quadā cū aduenientibz

nup̄ mercatoribz multa venalia in foruz

fuisse collata: mlti ad emēd̄ ūp̄fluxisset

z ip̄m Gregoriū inter alios aduenisse: ac

vidisse iter alia pueros venales positos

candidi corpis: ac venusti vultus: capil-

loz q; forma egregia. Quos cū aspiceret

interrogauit (vt aūt) de q̄regiōe v̄l terra

essent allati: dictūq; est q; de britānia in-

sula: cui⁹ incole talis essent aspect⁹. Rur-

sus interrogauit vtrū q̄dem i insula chri-

stiani: an pagani adhuc erroribz essent

implicati. Dictū est q; essent pagani. At il-

le intimo ex corde longa trahēs suspiria.

Neu prohdolor inquit q; tā lucidi vult⁹

hoies tenebrāz auctor possidet. Tantaq;

grā fronti specie mentez ad iterna gratia

vacuz gestat. Rursus ergo interrogauit

qđ esset vocabulū gentis illius: responsuz

est q; Angli vocarent̄. at ille bene inquit.

Nā z angelicā habēt faciē: z tales angelo-
rū in celis decet esse coheredes. Nō ha-
bet nomen ip̄a, puincia de qua isti sunt al-
lati: responsū est q; deiri vocarent̄ iudez
puinciales. At ille inq̄t: bene deiri: de ira
eruti: z ad misericordiaz ch̄i vocati. Rex
puincie illius quomodo vocat̄. Respōsū
est q; Elle diceret̄. At ille alludens ad nos
mē ait. Alleluia laudem dei creatoris il-
lis in partibus oportet cantari. Acces-
densq; ad pontificem rhomane z aposto-
lice sedis. nōdum em̄ erat ip̄e pontifex fa-
ctus. Rogauit vt genti anglorū in Britā-
niam aliquos verbū ministros p̄ quos ad
ch̄istū cōuerteret mitteret. seip̄m paratū
esse in hoc opus dōmno cooperante p̄fi-
ciendū: si tamē apostolico hoc pape vt fie-
ret placeret. Quod ouz p̄ficere nō posset:
q; z si pontifex concedere illi quod petierat
voluit: non tamē ciues rhomani vt tā-
lōge ab vrbe secederet potuere p̄mittere.
Vox vt ip̄e pontificat⁹ officio functus
est: p̄fecit opus diu desideratū. Alios qđē
p̄dicatores mittēs: sed ip̄e predicationez
vt fructificaret suis exhortatiōibz ac p̄ci-
bus adiuuās. Nec iuxta opinionez q; ab
antiquis accepim⁹ historie nostre eccliaz
stice inserere optimū duximus.

Ut Augustin⁹ Britonū ep̄os p̄ pace ca-
tholica etiā miraclo celesti corā eis facto
monuerit: q; ve illos sp̄nētes vltio secu-
ta sit.

Capitulum III.

Postea Augustin⁹ adiutorio vsq;
Edilberhti reg⁹: cōuocauit ad su-
um colloquiū ep̄iscopos siue do-
ctores prime britonuz puincie: in
loco vbi vsq; hodie lingua Angloz saxo-
num appellat̄: cepitq; eis fraterna admo-
nitione suadere: vt pace catholica secum
habita cōmunē euāgelizandi gentibz pro
domino laborem susciperent. Non enim
pasche diez dominicum suo tempore: sed
a. xiiij. vsq; vicesimam lunaz obseruabāt.
Que computatio. lxxiiij. annoz circulo
cōtinet̄. Sed et alia plurima vnitati ec-
clesiastice contraria faciebāt. Qui cū lō-
ga disputatione habita: neq; p̄cibz: neq;
hortamēt⁹: neq; increpationibz Augusti-
ni ac socioruz ei⁹ assensuz p̄bere voluis-
sent: sed suas potius traditiōes vniuer-

sicut per orbem sibi in christo recordat ecclesiam
 prefert: sanctus pater Augustinus hunc laboriosum
 ac longi certaminis sine fecit ut diceret. Obsecro
 deum qui habitare facit unanimes in domo patris sui: ut ipse nobis
 insinuare celestibus signis dignetur: quae sequenda
 traditio: quibus sit vius ad ingressum regni illius
 perandum. Adducatur aliquis eger et per cuius preces fuerit curatus
 huius fides et operatio deo deuota atque omnibus
 sequenda credatur. Quod cum aduersarij inuiti licet
 accederent: allatus est quidam de genere anglo-
 rum oculo lumine priuatus: qui cum oblatu britonum
 sacerdotibus nihil curatiois vel sanatiois horum
 ministerio perciperet. tandem Augustinus iusta
 necessitate compulsus flectit genua ad patrem
 domini nostri Jesu christi: deprecans ut visus
 ceco quem amiserat restitueret: et per illuminationem
 unius hominis corporalem in plurimorum corda
 fidelium spiritualis gratia lucem accenderet. Nec
 mora. illuminatus cecus: ac verus summe lucis
 proco ab omnibus predicatur Augustinus. Tum
 britones confitentur quod intellexissent seueram
 esse viam iusticie quam predicat Augustinus: sed
 non se posse absque suorum consensu ac licentia
 prescis abdicare moribus. Unde postulabant
 ut secundo synodus pluribus aduentibus fieret.
 Que cum esset statuta: venerunt ut prohibent. vii.
 britonum episcopi et plures viri doctissimi maxime
 de nobilissimo eorum monasterio quod vocatur
 lingua Anglo-rombarum: cui tempore hoc
 Dinotus abbas presuisse narratur: qui ad presertim
 ituri concilium venerunt primo ad quem
 eos anachoriticam ducere solebat vitam: presulentes
 an ad predicationem Augustini suas deserere
 traditiones deberent. Qui respondebat. si homo
 dei est: sequimini illum. Dixerunt. et vnde hoc
 possumus probare? At ille. Dominus: inquit. Tollite
 iugum meum super vos: et discite a me quia mitis
 sum et humilis corde. Si ergo Augustinus ille
 mitis est et humilis corde: credibile est quia
 iugum christi et ipse portet: et vobis portandum
 offerat. Sin autem ac superbus est: statim quod
 non est de deo: neque nobis eius sermo curandus.
 Qui rursus aiebant. Et vnde vel hoc dinoscere
 valemus? Procurate

inquit ut ipse per cum suis ad locum synodi adueniat: et si vobis
 appropinquatibus assurrexerit scientes quia
 famulus christi est: obtemperanter illum audite.
 Sin autem vos spreuerit: nec coram vobis
 assurgere voluerit: cum sit numero plures: et ipse
 spernat a vobis. Fecerunt ut dixerat. Factum est
 ut venientibus illis sederet Augustinus in sella.
 Quod illi videntes mox in iram versi sunt. eumque
 notantes superbie cunctis que dicebat contra
 dicere laborabant. Dicebat autem eis quod in
 multis quodam nostre consuetudini: imo vniuersis
 ecclesie contrarie geritis: et nunc si his tribus
 his mihi obtemperare vultis ut pascha suo
 tempore celebretur. ut ministerium baptizandi
 quo deo renascimur. iuxta morem romane sancte
 ecclesie et apostolice compleatis: ut genti
 anglo-romana nobiscum verbum dei predicetis.
 cetera que agitis quibus moribus contraria:
 equanimiter cuncta tolerabimus. At illi nihil
 horum se facturos: neque illum per archiepiscopum
 habituros esse respondebant. Conferentes ad
 iudicium quod si modo nobis assurgere noluit:
 quanto magis si eius subditi ceperimus: iam nos
 per nihil contemnet. Quibus vir domini
 Augustinus fertur minime perdidit se quod si
 pacem cum fratribus accipere nollent bellum
 ab hostibus foret accepturi. Et si nationes
 anglo-romanas nolissent viam vite predicare
 per horum manus ultionem essent mortis
 passuri. Quod ita per omnia ut per dixerat
 diuino agente iudicio peractum est. Siquidem
 post hoc ipse de quo diximus rex anglo-romanus
 fortissimus Edilfrith collecto grandi exercitu
 ad ciuitatem legionem agente anglo-romano
 legatione per britones hi rectius per legionem
 apud pelam maximam gentis perfidie stragem
 dedit. Eumque bellum acturus videret
 sacerdotes eorum: quod ad exorandum deum
 per militem agente bellum perueniret: se
 orsus in tutiore consistere: sciscitabat
 quod essent hi: quod ve acturi illo
 peruenissent. Erant autem plurimi eorum
 de monasterio Bancor: in quo tantum
 fuerat numerus monachorum ut cum in septem
 portiones esset cum perpositis sibi rectoribus
 monasterium diuisum nulla horum portio
 minus quam trescentos haberet. quod omnes
 de labore manuum viuere solebant. Horum
 ergo plurimi ad memoratam pacem ieiunio
 tri-duano: cum alijs orandi causa conuenerat:
 habentes defensorum nomine Brochmalium: quod eos

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

intētos p̄cib; a barbaroz gladijs p̄cege-
ret. Quoz causam aduentus cū itellerit
secret. Edlfrith ait. Ergo si aduersū nos
ad dñm suū clamāt. p̄fecto et ipi q̄uis ar-
ma nō ferāt p̄tra nos pugnāt qui aduers⁹
nos imp̄catorib; p̄sequunt. Itaq; in hos
p̄mū arma verti iubet. et sic ceteras nefan-
de militie copias nō sine magno exercit⁹
sui dāno deleuit. Extinctos in ea pugna
ferē de his q̄ ad adorādū venerunt viros
circiter mille ducentos: et soluz. l. fuga est
lapsos. Brocmail ad p̄mū hostiū aduētuz
cum suis terga vertens eos q̄s defende-
re debuerat inermes ac nudos ferētib;
gladijs reliquit. Sicq; cōpletū est p̄sagiū
sancti Augustini: q̄uis ip̄o iā multo ante
tpe ad celestia regna sublato: vt et t̄p̄alis
interit⁹ vltionē sentirēt p̄fidi: q̄ oblata si-
bi p̄p̄etue salutis p̄silia sp̄reuerāt.

Ut idem Bellitū ac Justuz ep̄os fe-
cerit et de obitu eius

Capitulum III.

Anno dñice incarnationis sexcente-
simo q̄rto Augustin⁹ Britāni-
rum archiep̄us: ordinauit duos
ep̄os Bellitū videlicet et Justuz
Bellitū quidē ad p̄dicandū puincie ori-
entaliū saxonuz: q̄ tñ se fluuiō dirimunt a
cantia: et ipi orientali mari cōtiguī. q̄z me-
tropolis Lōdonia ciuitas ē sup ripā p̄fa-
ri fluminis posita: et ipa mltoz emptoz
pp̄loz terra marisq; venientū. In q̄ vicz
gēte tūct̄pis Sabareth nepos Edelbre-
chti et sorore Ricula regnabat: q̄uis sub
pt̄ate posit⁹ eiusdē Edelbrechti q̄ oib; vt
supra dictum est: vsq; Humbre fluminis
Angloz gētib; impabat. Ubi vero et hec
puincia verbū veritatis p̄dicante Belli-
to accepit: fecit rex Edilbrecht i ciuitate
Londonia eccliam sancti Pauli apli: in
qua locū sedis ep̄alis et ip̄e et successores
eius haberēt. Justum vero in ipa Cantia
Augustin⁹ ordinauit ep̄m i ciuitate Do-
rouerni q̄ gens angloz a p̄mario quon-
dam illius qui dicebatur. Brofroses ce-
stre cognominat. Distat autē a Dorouer-
ni milib; passuz ferme. xxiiij. ad occiden-
tē in qua rex Edilbrecht eccliaz beati An-
dree apli fecit: qui etiā ep̄is vtriusq; eccle-
sie dona multa sicut et Dorouernēses ob-
tulit: sed et territoria ac possessiōes i vsuz

eoꝝ qui erāt cū ep̄is adiecit. Defunctus
est autē deo delict⁹ pater Augustin⁹: et posi-
tū corp⁹ ei⁹ foras iuxta eccliam beatoruz
ap̄loꝝ Petri et Pauli: cui⁹ supra memin-
im⁹: q̄ necdū fuerat p̄fecta: nec dedicata.
Hoc p̄o vt dedicata est intro in latum et
in porticu illi⁹ aquilonali decenter sepul-
tū est. In q̄ etiā sequentiū archiep̄oz oim-
sūt corpa tumulata: p̄ter duoz tantū mo-
do id ē Theodori et Berethualdi. q̄z cor-
pora i ista ecclia posita sunt: eo q̄ p̄dicta
portic⁹ plura capere nequiuit. Dabet at
in medio sui pene altare in honore beati
Gregorij pape dedicatū: in q̄ per om̄e sab-
batū a p̄sbytero loci illius agende eoꝝ so-
lēniter celebrātur. Scriptū p̄o est in tum-
ba eiusdē Augustini epitaphium b̄mōi:
Hic requiescit dñs Augustin⁹ Dorouer-
nensis archiep̄s p̄m⁹ qui olim huc a bea-
to Gregorio rhomane vrbis p̄tifice di-
rect⁹: et a deo opatiōe miraculoꝝ sufful-
t⁹ et Edilberthū regē ac gentē illius ab idoz
loꝝ cultu ad fidē ch̄i p̄duxit. cōpletis in
pace dieb; officij sui defunct⁹ est. vij. kalē-
darum iunij eodē rege regnante.

Ut Laurētius cuz ep̄is suis Scotos
vnitatē sancte ecclesie: et maxime i pascha
obseruādo sequi monuerit: et vt Bellit⁹
rhomam veniret pascha.

Capitulum IIII.

Accessit Augustino i ep̄atū Lau-
renti⁹: quē ip̄e idcirco adhuc ve-
niens ordinauerat: ne se d̄functo
status ecclie tam rudis vel ad ho-
rā pastore destitut⁹ vacillare inciperet.
In quo et exemplū sequebat̄ p̄mi pastor⁹
ecclie: hoc est beatissimi apli Petri prin-
cipis: qui fundata rhomana ecclia ch̄i-
sti Clementē sibi adiutorē enāgelizandē
simul et successorē cōsecraste p̄hibet. Lau-
rētius archiep̄us gradu potius strenuis
sime suadāmētā ecclie nobiliter iacta vi-
dit augmētare: atq; ad p̄fectū debitū cul-
minis et crebra voce sancte exhortatio-
nis et continuis pie operationis exem-
plis prouehere curauit. Deniq; non solū
noue que Anglis erat collecta ecclesie cu-
ram gerebat: sed et verum Britannie pro-
ximam incolunt proximis pastores im-
pendere sollicitudinē curabat. Siquis

dem vbi scotoz in prefata ipsorum patria quō & britannū. In ipsa britannia vitā ac professionē minus ecclesiasticā in multis esse cognouit. Maxime pro pasche ac solēnitate nō suo tēpore celebraret: sed vt supra docuim⁹: a. xiiij. luna vsq; ad. xx. dominice resurrectionis diē obseruādū esse putaret. Scripsit cum episcopis suis exhortatoriā ad eos eplam: obsecrās eos & cōtēstās vnitātē pacis & catholice obsequationis: cū ea que toto orbe diffusa est ecclesia christi tenere. Cui⁹ videlicet eple p̄cipiū hoc est. Dominis charissimis fratribus ep̄is vel abbatib; per vniuersas Scotiaz: Laurētius: Bellitus: & Justus ep̄i serui suoz dei. Duz nos sedis aplice more suo sicut in vniuersa orbe terrarū in his occiduis partib; ad p̄dicandū gentib; paganis dirigeret: atq; in hāc insulā que britannia nuncupat̄ cōtigit introisse anteq; cognosceremus credētes q; iuxta morem vniuersalis ecclesie ingredere in magna heretia sanctitatis tā britones q; scotos venerati sum⁹. Sz cognoscētes britones scotos meliores putauimus. Scotos vero Daganū episcopū in hanc quā sup̄ memorauimus insulam: & Columbanū abbatē in gallis venientē nihil discrepare a britonib; in eozū cōuersatione didicim⁹. Nam Daganus episcopus ad nos veniens non solū cibum nobiscū: sed nec in eodem hospitio quo vescebamur sumere voluit. Visit idē Laurenti⁹ cū coepiscopo pis suis etiam britonū sacerdotibus litteras suo gradui condignas: quibus eas in vnitāte catholica confirmari satagit. Sz quantū hec agendo profecerit adhuc presentia tempora declarant. Vis tēporib; venit Bellitus Ludonie episcopus romā de necessarijs ecclesie angloz cū apostolico papa Bonifacio tractatur⁹. Et cū idem papa reuerendissimus cogere synodū episcopozū italie de vita monachoz & quiete ordinaturus: & ipse Bellitus inter eos assedit. āno. viij. imperij Focatis principis indiē. xij. tertia die kalendarū marciā: vt queq; erāt regulariter decreta sua quoq; auctoritate subscribēs confirmāz ac britannā rediēs secū angloz ecclesijs mādāda atq; obseruāda deferrz vna cum epistolis quas idem pontifex deo dilecto

archiepiscopo Laurētio & clero vniuerso similiter & Edilbrechto rege atq; genti angloz direxit. Hic est Bonifaci⁹ quartus a beato Gregorio romane vrbis ep̄s qui impetrauit a Foca principe donari ecclesie christi tēplū romē qd̄ pantheon vocabatur antiq̄t⁹ quasi simulacrū eēt omnīū deoz. In quo ipse eliminata omnīū spurcicia fecit ecclesiā sacre dei genitricis atq; omnīū martyzū christi: vt exclusa multitudine demonū multitudo ibi sanctorū memoria haberet.

Ut defunctis Edilbrechto & Seiberechto regib; successores eoz idolatriam resuscitaret. ob quod & Bellit⁹ ac Justus a Britannia discesserunt.

Capitulū. V.

Ano ab icarnatōe dñica. dcccij. q̄ est ān⁹. xxiij. primus ex quo Augustin⁹ cū socys ad p̄dicationez gēti angloz missus est. Edilbrecht rex cantuarioz p̄ regnū tpale qd̄. lvi. ānis gloriosissime tenuerat eterna celest; regni gaudia subiit. Qui terti⁹ qd̄ in regib; gētis angloz cūctis australib; eozū puicys qui Dūbre fluuiō & cōtiguīs ei terminis sequestrant a borealib; imperauit. Sz primus omnīū celi regna cōscendit. Nā primus imperiū hmoi Elli rex australiū saxonū. Secundus Kalin rex occidentaliū saxonū q̄ lingua ipoz Lecculin vocabat. Terti⁹ vt diximus Edilbrecht rex cantuariozū Quart⁹ Redual rex orientaliū angloz qui etiā viuēte Edilbrechto eidē sue genti ducātū p̄bebat obtinuit. Quint⁹ Eduini rex nordanhimbroz gētis: id est ei vsq; ad borealē Humbri flumīs plaga inhabitat maiore potētia cūctisq; britannā incolūt angloz pariter & britonū populis p̄fuit p̄ter cantuarijs tm̄. Nec nō Deuanias britonū insulas que inter hyberniā & britannā sita sunt angloz subiecit imperio. Sext⁹ Osvald & ipse nordanhimbrozū rex christianissim⁹ iisdem finibus regnum tenuit Septim⁹ Osuu frater eius equaliter p̄terne terminis regnū nonnullo tpe coercēs pictoz quoq; ac scotoz gētes q̄ septētrionales britānie fines tenēt maxime ex parte perdomuit ac tributarias fecit: sz h̄ post modū. Defunctus est vero rex Edilbrecht die. xxiij. mensis februarij post. xxi. ānos

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

accepte fidei: atq; in porticu sancti Dar-
tini intra ecclesiã beatorũ aploꝝ Petri z
Pauli sepultus: vbi z Berecta regina cõ-
dita est: qui inter cetera bona q̄ gentis sue
cõsulendo cõferebat etiã decreta illi iudi-
cioꝝ iuxta exẽpla rhomanoz cũ cõsilio sa-
pientiũ constituit. Que p̄scripta angloꝝ
sermone actenus habent z obseruãtur ab
ea in quib; primit̄ posuit qualiter id da-
re deberet: qui aliquid rerũ vel ecclesie vel
episcopi vel reliquozũ ordinũ furto aufer-
ret volens scz tuitionẽ eis quos z quozũ
doctrinã susceperat prestare. Erat autem
idem Edilbrecht filius Turminrici: cuius
pater Occa: cuius pater Orich cognomẽ
to Disc: a quo reges cantuariorum solent
Discingas cognominare. Cuius pater He-
gist q̄ cũ filio suo Disc inuitat̄ Auurtiger
no britaniã primus intrauit: vt supra retu-
limus. At p̄o post mortẽ Edilberchi cum
filius eius Ladbald regni gubernacula sus-
cepisset magno tenell̄o ad huc ibi ecclesie
cremẽtis detrimẽto fuit. Siquidẽ non so-
lũ christi fidẽ recipe noluerat: sed z forni-
cationi pollutus est tali qualẽ nec inter gẽ-
tes auditã apostre testat̄: ita vt vxores pa-
tris haberet. Quo vtroq; scelere occasio-
nẽ dedit ad priorẽ vomitũ reuertẽdi his q̄
sub imperio sui parentis vel pauore vel ti-
more regio fidei z castimonie iurafuscepe-
runt: nec sup me flagella districtiois per-
fido regi castigãdo vel corrigẽdo defuere.
Nam crebra mẽtis vesanie z spiritus im-
mũdi inuasiõne premebat̄. Auxit hec pro-
cellam huiusmodi perturbatiõis etiam
mors Saberchi regis orientalium saxo-
num qui vbi regna perẽnia petens tres fi-
lios suos qui pagani perdurauerũt regni
tẽporalis heredes reliq̄t. Leperũt illi mox
idolatrie quã viuẽte eo aliquantulũ inter-
misisse videbãt palam seruire: subiectisq;
populis idola colẽdi liberã dare licentiã
Lũq; videret̄ p̄otificisẽ celebrati in eccle-
sia missaz solẽnis eucharistiã populo da-
re dicebãt: vt vulgo fertur ad euz barbari
inflati stulticiã: quare non z nobis porrigi
panẽ nitidũ quez z patri nostro Saba (sic
nãq; eũ appellare cõsueuerãt) dabas z po-
pulo adhuc in ecclia dare nõ desistis Qui
bus ille respõdebat. Si vultis abluĩ fõte
illo salutarĩ quo pater vester ablut̄ est: po-

testis etiã panis sancti cui ille participa-
bat esse particeps. Sin autem lauacrũ vi-
te cõtẽnitis: nullatenus valetis panem vi-
te percipere. At illi: nolimus inquit fon-
tẽ illũ intrare: qui nec illos opus habere
nouimus: s; tamẽ pane illo refici volum̄.
Lũq; diligẽter ac sepe ab illo essent admo-
niti. nequaquã fieri posse: vt absq; purga-
tione sacrosancta quis oblatiõĩ sacrosan-
cte cõmunicaret. Ad vltimũ furore cõmo-
ti aiebãt. Si nõ vis assentire nobis in tã
facili causa quã petimus: non poteris iã
in nostra prouincia demorari. Et expulso-
runt eum: ac d̄ suo regno cũ suis abire ius-
serunt. Qui expulsus inde venit Cantuaz
tractaturus cum Laurentio z Justo co-
episcopis quid in his esset agendũ. Decre-
tumq; est cõmuni cõsilio: quia satī eẽt vt
omnes patriaz redeuntes libera ibi mẽte
domino deseruiret: q̄ inter rebelles fidei
barbaras sine fructu residerent. Discesse-
re itaq; primi Dellitũ z Justus: atq; ad
partes gallie secesserẽ: ibi z nunc finẽ expe-
ctare disponẽtes. S; nõ multo tẽpe reges
q̄ p̄conẽ a se p̄itatis expulerãt demoniacũ
cultib; impune seruirebãt. Nã egressi p̄tra
gentẽ Scuissoꝝ in preliũ oẽs pariter cum
sua militia corruerũt: nec licet auctoribus
p̄ditis) excitatũ ad scelera vulgus potuit
corrigi: atq; ad simplicitatẽ fidei z cõarita-
tis que est in christo reuocari.

Ut corrept̄ ab aplo Petro Laurenti
Ladbaldũ regẽ ad christũ cõuerteret: qui
mox Dellitũ z Justũ ad p̄dicãdũ reuoca-
uerit. Caplm. VI.

Um p̄o Laurẽtinũ Dellitũ Ju-
stũq; secuturus: ac britaniã esset
fluctur̄ insit̄ ipa sibi nocte i eccle-
sia beatorũ aploꝝ Petri z Pauli
de qua frequẽter iaz diximus stratũ para-
ri. In quo cũ post mltas preces ac lachry-
mas ad deũ pro statu ecclesie fufas ad de-
scendũ mẽbra posuisset atq; obdormisset:
apparuit ei beatissim̄ apostoloꝝ p̄nceps
z multũ illũ tẽpore secrete noctis flagel-
lis artioribus afficiens suscitabatur apo-
stolica districtioe quare gregẽ quez sibi
ipse crediderat reliquerat: vel cui pastorũ
oues christi in medio lupozum posita s fu-
gens ipse dimitteret. An mei inquit obli-
tus es exẽpli: qui p̄ paruulis christi quos

mibi in iudiciū sue dilectōis cōmendane
rat: vincula: verbera: carceres: afflictōes:
ipam postremo mortē: mortē autē crucis:
ab infidelib; etiā inimicis christi ipse cuz
christo coronādus pertuli. His beati Pe
tri flagellis: simul z exhortationib; anima
tus famul⁹ christi Laurētius mox mane
facto venit ad regē: z resecto vestimēto qn
tis esset verberib; laceratus ostendit. Qui
multū miratus z inquirēs quis tāto viro
tales ausus esset plagas istigere. Ut audi
uit: qz causa sue salutis eps ab aplo christi
tanta esset tormēta plagasq; perpeffus ex
timuit. Vultū atq; anathematizato omi
idolatrie cultu: abdicato cōnubio nō legi
timo suscepit fidē christi: z baptizatus ec
clesie reb; quantū valuit in omnib; cōsule
re ac faner curauit. Visit etiā galliā z re
uocauit Bellitū z Justū: eosq; ad suas ec
clesias libere instituēdas redire precepit:
qui post annū ex quo abierāt reuerfi sunt.
Et Justus quidez ad ciuitatē Trofi cui
fuerat redijt. Bellitū vero Lūdoniensis
epm recipere noluerūt: idolatris pōtifici
bus magis seruire gaudētes. Nō em̄ tano
ta erat ei quāta patri ipsi⁹ regni potestas:
vt etiā nō: entib; ac contradicentib; paga
nis antistite sue possz ecclie reddere. Uer
rūtū ipse cū sua gēte ex quo ad dñm cōuer
sus est diuinis se studuit mācipare preces
ptis. Deniq; z in mōasterio btissimi aplo
rū pncipis eccliam sancte dei genitricis
fecit q̄ cōsecrauit archieps Bellitus.
Ut Bellit⁹ ep̄s flāmas ardētes sue ci
uitatis orādo restrinxerit.

Capitulū. VII.

De enī rege btūs archieps Lau
rētius regnū celeste p̄scendit: atq;
in ecclesia z monasterio sc̄i apli
Petri iuxta p̄decessorē suū Augu
stinū sepult⁹ dicq̄rta nonarū februariarū.
Postq; Bellitus q̄ erat Lūdonie ep̄s se
dem Dorouernēsis ecclesie tert⁹ ab Au
gustino suscepit. Justus autē adhuc super
stes Trofensem regebat ecclesiā. Qui cuz
magna ecclesiā angloz cura ac labore gu
bernabāt: susceperūt scripta exhortatoria
a pontifice romane z aplice sedis Boni
facio quē post de⁹ dedit ecclesie. sedit āno
in carnationis dñice. dcccxiij. Erat autem
Bellitus quidē corporis infirmitate. id

est podagra gnar⁹: s; mētis gressib; sanis
alacriter terrena queq; transiliēs: atq; ad
celestia regna semp amāda petēda z que
renda puolās. Erat carnis origine nobilē
sed culmie mētis nobilior. Deniq; vt vnū
virtutis ei⁹ vnde cetera itelligi possint te
stimoniū referā. Tempore quodā ciuitas
Dorouernēsis p̄ culpā in curie igni corru
pta crebrefcētib; cepit flāmis cōsumi q̄b;
cū nullo aq; iniectu posset aliq; obsisterē
iāq; ciuitatē eēt pars vastata nō minima
atq; ad ep̄m furēs se flāma dilatāre. Lon
fidens episcopus in diuinū vbi humanū
ōerat auxiliū: iussit se obuam seuiētib; z
huc illucq; volantib; igniū globis referri:
Erat autē eo loci vbi flāmarū imper⁹ ma
xime incumbēbat martyriū beatorū quat
tuor coronatoz. Ibi ergo platus obseqn
tuz manib; ep̄s cepit orādo periculū infir
mus abigere: qd̄ firme fortiū manus mul
tū laborādo nequiuērat. Nec mora vent⁹
qui a meridie flās vbi incendia sparferat:
cōtra meridiē reflexus primovim furoris
sui a lesione locoz q̄ cōtra erāt abstraxit:
ac mox fundit⁹. q̄scēdo flāmis parit so
pitis atq; extictis cōpescuit. Et qz vir del
igne diuine charitatis fortiter ardebat: q̄
tēpestates potestātū aeriaz a suo suorq;
lesione crebris orationib; vel exhortatio
nibus repellere cōsueuerat: merito ventis
flāmisq; mūdialib; p̄ualere: z ne sibi suisq;
nocerēt obtinere poterat. Et h ergo post
q̄ annis quinq; rexit ecclesiaz Eadbaldo
regnāte migravit ad celos. Sepultusq; ē
cū p̄ib; suis in sepe dicto monasterio: z ec
clesia beatissimi pncipis aplozū: anno ab
in carnatione dñi. dcccxiij. die nono kalē
dis martij.

Ut Bonifacius papa Justo successorē
cuius palliū: z epistolā miserit.

Capitulū. VIII.

Ut statim successit in pōrificatus
Justus qui erat Trofensis eccle
sie ep̄s: illi hec ecclesie romanū p
se cōsecrauit episcopus: data sibi
ordinandi episcopos auctoritate a pōtifi
ce Bonifacio: quē successorēz fuisse Deus
dedit supra meminimus. Cui⁹ auctoritas
ista est forma. Dilectissimo fratri Jus
to: Bonifaci⁹ q̄ deuote: q; et vigilat p
christo euangelio elaborauerit vestra fra

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

ternitas nō solū eplē a vob̄ directe tener: imo indulta desup̄ op̄i vestro p̄fectio id̄i-
cauit. Nec em̄ oīpotens deus: aut sui no-
minis sacz: aut fructū vestri laboris de se
ruit: dū ip̄e p̄dicatozibz ecclie fideliter rez
promisit. Ecce ego vobiscū sum oībz diebz
vsq; ad p̄sumationē seculi. Qd̄ specialiter
iniuncto vobis ministerio eius clemētia
d̄monstrauit a piens corda gētū ad susci-
piendu p̄dicationis vestre singulare myz-
steriū. Dagno em̄ p̄mio fatigioz vestroz
delectabilē cursuz bonitat̄ sue suffragiis
illustrauit: dū creditoz vobis talentoz fi-
delissime negociationis officijs vberē fru-
ctum imp̄dēs ei qd̄ signare possētis mul-
tiplicatis generatiōibz preparauit. Hocq;
etiā illa vobis repensatiōe colatur est: qui
iniuncto ministerio iugiter p̄sistentes lau-
dabili patiētia redemptionē gētis illi? ex-
pectastis: z vestris vt p̄fruerēt meritis eo-
rum est saluatio p̄inata dicēte d̄no. Qui
perseuerauerit vsq; in finē hic saluus erit.
Saluati ergo estis spe patiētie z tolerātie
virtute: vt infidelū corda naturali ac sup̄-
sticioso morbo purgata sui consequerētur
misericordiā saluatoris. Susceptis nāq;
apicibz filiū nostri Adalualdi regis repe-
rimus quāta sacra eloquū eruditione ei?
animū ad vere p̄uersionis: z in dubietate
fidei credulitatē fraternitas vestra perdu-
perit. Qua ex re de longanimitate clemen-
tie celestis certā assumentes fiduciā nō so-
lum suppositaz ei gētū plenissimā salutē
imo queq; vicinaz vestro quoq; predica-
tionis ministerio credimus subsequendū
quatenus sicut scriptū est. Cōsummati ope-
ris vobis merces a retributore omniū bo-
norū domino tribuat. Et vere per omnez
terrā exisse sonus eorū: z in fines orbis ter-
re verba ip̄oz vniuersalis gentiū cōfessio
suscepto christiane sacramēto fidei prote-
statur. Palliū preterea per latozē p̄sentinz
fraternitati tue benignitatis studijs inui-
tati direximus: qd̄ videlicz tantā in sacro
sanctis venerādis mysterijs licentiā vt ed̄i-
imperauim?. Concedētes etiā tibi ordina-
tōes episcopoz: erigēte oportunitate do-
mini p̄uenienti misericordia celebrare ita
vt christi euangeliū plurimoz annūciatio-
ne in omni bz gentibz que nec duz cōuerse
sūt dilatez. Studeat ergo tua fraternitas

hoc qd̄ sedis apostolice humanitate p̄p̄-
cepta intemerata mentis sinceritate serua-
re intendis. Cuius rei similitudinē tā pre-
cipuū indumētū humeris tuis baiulandū
susceperis. Talēq; te implorata clementia
exhibendū stude vt indulti muner̄ p̄mia
nō cū reatitudine: sed cū cōmodis animā-
rum ante tribunal summi z v̄turi iudic̄
representes. Deus te incolumē custodiat
dilectissime frater.

De impio regis Eduini: z vt veniēs ad
euāgelizādū ei Paulin?: primo filiā ei cū
alijs fidei ch̄riane sacramentis imbuerit.

Capitulū. IX.

Quo in tēpore etiā gens Flordan-
himbroz: hoc ē: ea gēs natio an-
gloz q̄ ad a d̄lonez hūbz fl̄ umis
plagaz h̄itabat cū rege suo Edui-
no p̄bū fidei p̄dicante Paulino cuius sup̄
meminimus suscepit. Cui videlicz regi in
auspiciū suscipiēde fidei z regni celest̄ po-
testas etiāz terreni creuerat imperij ita vt
qd̄ nemo angloz aū eū oēs britānie fines
q̄les ip̄oz vel britonuz puincie habitabāt
subditōe acciperet: qn̄ z meuanias insulas
sicut z supra docuim?: impio subiuga uic̄
angloz. Quaz prior q̄ ad austrū est z situ
amplior z frugū p̄uentu atq; vbertate feli-
cior nongentoz. lx. miliariū mensuraz iuz-
ta estimationē angloz. Secūda trecēto-
rū z vltra spaciū tenet. Huic autē gētī oc-
casio fuit p̄cipiēde fidi q̄ p̄far? rex cogna-
tione iunctus est regibus cantuariorū ac-
cepta in coniugem Edilberge filia Edel-
berthi regis que alio noīe Tate vocabat̄.
Cuius consortiuz cū primo ip̄e missis p̄-
cis a fratre eius Eadbaldo qui tū regno
cantuariorū p̄erat peteret. Responsum est
nō esse licitū ch̄ristianā virginē pagano in-
cōiugiū dari ne fides z sacramēta celestis
regis cōsortio p̄phanarent̄ regis q̄ veridi-
cultu esset proxius ignar?. Que dū Edui-
no verba nūcū referrēt: p̄misit senihil oīz
modis contrariū ch̄ristiane fidei que vir-
go colebat esse facturū: quin potius p̄mis-
surū vt fidē cultūq; suē religionis cū omi-
bus qui secuz venissent viris siue feminis
sacerdotibus seu ministris more ch̄ristia-
no seruaret. Neq; abnegauit se etiam ean-
dem subiturū esse religionē: si tamē exami-
nata a prudentibz sanctior ac dō dignior

posset inueniri. Itaq; pmissit virgo atq; Eduino mittit: et iuxta qd dispositus fuerat ordinatus eps vir deo dilectus Paulin⁹ qd cu illa veniret. caq; et comites ei⁹ nepaganos possent societate pollui: quotidiana exhortatione et sacramentorum celestium celebratio confirmaret. Ordinatus est autem Paulin⁹ eps a Justo archiepiscopo sub die .xij. klis. aug. ano ab incarnatione domini .dccc. lxxv. Et sic cu prefata virgine ad regem Eduinū quasi comes copule carnalis aduenit. Sed ipse potius toto animo intendens vt gete qua adibat ad agnitionem veritatis aduocans iuxta vocem apli vni viro virginē castā exhibere christo Lunc; in puincia venisset laborauit multū: vt et eos qd secū venerat ne a fide deficeret domio adiuuante contineret: et aliquos si forte posset de paganis ad fidei gratiā predicādo conuerteret. Sed sicut aplos ait. Quāuis multo tēpore illo laborate in verbo deus seculi huius excecavit mētes infidelium: ne eis fulgeris illuminatio euāgelij glorie christi. Anno autem sequenti venit in puinciam quidā Sicarius vocabulo Eumer miss⁹ a rege occidentalium saxonū nomine Luichelmo: sperans se regem Eduinū regno simul et vita priuaturū: qui habebat sic ambicipitē toxicatū vt si ferri vuln⁹ min⁹ ad mortem regis sufficeret peste iuuaret veneni. Peruenit autem ad regē primo die pasche iuxta amnē Domuentionez vbi tūc erat villa regalis. Intrauitq; quasi nunciū domini sui referēs et cum simulatā legationez ore astuto volueret exurrexit repente et euaginata sub veste sita impetū fecit i regē. Quōd cū videret minister regis amicissimus nō habens scutum ad manū quo regem a nece defenderet mox interposuit corpus suum ante ictū pungētis. Sed tantū hostis ferri infixit: vt per corpus militis occisi etiā regem vulneraret. Qui cū mox gladius impetiretur in ipso tumultu etiā aliū de militibus cui nomen Ford herisica nefanda peremit. Eadē autē nocte sacrosancta domine pasche pepererat regina filiā regi cui nomē Eanfled. Lunc; idē rex presentē Paulino episcopo gratias ageret dñs suis pro nata sibi filia. Ecōtra episcopus gratias cepit agere domio christo: regi qd astringere qd ipse precibus suis apud illū obti-

nuerit: vt regina sospes et absq; dolore graui sobole procrearet. Cui⁹ verbis delectatus rex promisit se abrenūciās idolis christo seruiturū: si vitam sibi et victoriā donaret pugnātū aduersus regem a quo homicida ille qui eum vulnerauerat missus: et in pignus promissionis implende eandē filiā suā christo consecrandā Paulino episcopo cōsignauit. Que baptizata est die sancto pentecostes prima de gente Flordan⁹ himbroz cum .xj. alijs de familia ei⁹. Quo tēpore curatus a vulnere sibi pridem inflictō rex collecto exercitu venit aduersus regē occidētaliū saxonū: ac libello inito vniuersos quos in necē suam conspirasse didicerat: aut occidit: aut in deditiōne recepit. Sicq; victor in patriā reuersus nō statim et incōsulte sacramēta fidei christiane percipere voluit: quāuis nec idolis ultra seruauit: ex quo se christo seruiturū esse pmisserat: verū primo diligentius ex tēpore et ab ipso venerabili viro Paulino rationē fidei ediscere: et cū suis pmatibus quos sapientiores nouerat curauit pferre qd de his agēdū arbitrarent. Sed et ipse cū esset vir natura sagacissimus: sepe diu solus residēs: ore quidē tacito: sed in intimis cordis multa secū colloquēs quid sibi esset faciendū: que religio seruanda tractabat.

Ut papa Bonifacius eundē regē: mittens litteras: sit hortatus ad fidem.

Capitulū .x.

Quo tēpore exhortatorias ad fidem litteras a pōtifice sedis apostolice Bonifacio accepit: qz ista est forma. Exēpla eple beatissimi et apostolici pape vrbis rhomane ecclie Bonifacii directe viro glorioso Eduino regi anglorū. Viro glorioso Eduino regi anglorū Bonifacius episcopus seruus seruorum dei: licet sūme diuinitatis potentia humane locutionis officijs explanari nō valeat: quippe qui sui magnitudine ita iuisibilis atq; inuestigabili eternitate consistit. Ut autem nulla ingenij sagacitas quanta sit cōprehendere dissereq; sufficiat: quia tamen eius humanitas ad insinuationez suireferatis cordis ianuīs qd de semetipso pferent secreta humanis mentibus inspiratiōe clemēter infudit: ad annuncianā vobis plenitudinez fidei christiane sacer

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

dotales curauimus sollicitudinē preroga-
re: vt perinde christi euāgelizans saluator
noster omnib; precipit gentib; predicari:
vestris quoq; senibus inserētes salutis ve-
stre remedia p̄pinquarētur. Superne igi-
maiestat; clemētia que cuncta solo verbo
p̄ceptiōis sue cōdidit z creauit celū vide-
licet z terrā: mare z oīa que in eis sunt: dis-
positis ordinibus q̄bus subsisterēt coeter-
ni verbi sui cōsilio z sancti spiritus vni-
tate dispensans hominē ad imaginē z similitu-
dinē suā ex limo terre plasmātū p̄stituit ei
que tamē tantam p̄mij prerogatiuā indul-
sit: vt eū cūctis preponeret: atq; fuato ter-
mio p̄ceptiōis eternitatis subsistētia pre-
muniret. Hunc ergo deū patrē filiū z spi-
ritū sanctū q̄d est idiuidua trinitas ab or-
tu solis vsq; ad occasum: humanū genus
qui p̄pe vt creatorē omniū atq; factorē suū
salutifera p̄fessione fide veneratur z colit.
Cui etiā summitates imperij: rerūq; pote-
states submisit: q̄ eius dispositio om-
niū prelatis regnorū concederet. Eius er-
go bonitatis misericordia toti? creature
sue dilatāde subdiētā in extremitate ter-
re positarū gentiū corda frigida sancti spi-
ritus feruore in sui quoq; agnitōe mirabi-
liter est dignata succedere. Que eī in glo-
riōsi filij nostri Audubaldi reg; gētibusq;
ei suppositis in illustratōe clemētia redem-
ptoris fuerit operata plen? ex vicinitate
locoꝝ vestrā gloriā p̄dicimus cognouisse.
Eius ergo mirabile donū z in vobis certa
spe celesti longanimitate conferri cōfidi-
mus. Cū profecto gloriosam cōiugem ve-
strā que nostri corporis pars esset in oscis
eternitatis premio per sacri baptismat; re-
generationē illuminatā agnouim?. Unde
p̄senti stilo gloriosus vos adhortādos cū
omni affectu intime charitatis curauim?
quatenus abominatis idolis: eorūq; cul-
tu: spretisq; phanorū fatuitatib; z auguria-
rū deceptabilib; blandimētis credatis in
deū patrē omnipotentē: eiusq; filiū iesum
christū z spiritū sanctū: vt credentes a dia-
bolice captiuitatis nexib; sancte z indiu-
due trinitat; cooperāte potētia absoluti
eterne vite possitis ēē participes. Quāta
antez rectitudis culpa teneant astricti hī
q̄ ad idolatriarū perniciosissimā supsticio-
nē colentes amplectunt; eorū quos quos co-

lunt exēpla perditiois infinnāt. Unde de
eis per psalmistā dicit. Omnes dñi gentiū
demonia dñs autez celos fecit. Et iterum.
Oculos habēt z nō vident: aures habēt z
nō audiūt: nares habēt z non odorabunt.
Manus habēt z nō palpabūt: pedes habēt
z nō ambulabūt. Similes ergo effici-
untur his q̄ spez cōfidentie ponūt in eis.
Quō em̄ iuuandi quēlibet possunt habere
virtutes: hī q̄ ex corruptibili materia infe-
riorū etiā suppositorūq; tibi manib; con-
struūtur: quib; videlicet artificū humanū
accōmodās eis: inanimatā mēbrozū simili-
tudine cōtulisti: qui nisi a te moti fuerint
ambulare nō poterūt: s; tāq; lapis in vno
loco positus ita cōstructi: nihilq; intelligen-
tie habētes: ipsaq; insensibilitate obruti:
nullā neq; ledēdi neq; iuuādi facultatē ad-
epti sunt. Qua ergo mētis deceptioe eos
deos quib; vos ipi imaginē corporū tradi-
distis colētes sequimini iudicio discreto
reperire non possum?. Unde oportet vos
suscepto signo sancte crucis: per quā huma-
nū genus redemptū est: execrādo diaboli-
ce versutie supplantationē: qui diuine boni-
tatis operib; inuidus: emulūq; cōstitit:
a cordib; vestris abijcere. Iniectisq; mani-
bus hos quos catenus materie compage-
vobis deos fabricastis: cōfringendos dia-
minuendosq; sum opere curate. Ip̄e em̄
eorū dissolutio corruptioq; que nūq; viuē-
tem spiritū habuit: nec sensibilitatē a suis
factorib; potuit quolib; modo suscipere vo-
bis patēter insuet q̄ nihil erat q̄ caten?
colebatis: dū profecto meliores vos q̄ spi-
ritū viuētē a domino percepistis eorū cō-
structiōi nihilomin? existat;: quippe quos
deus omnipotēs ex primi hominis quē pla-
smavit cognatōe deductos per secula inu-
merabilib; paginib; pullulare constituit.
Accedite ergo ad agnitōnē ei? qui vos
creauit: qui in vobis vite insufflauit spi-
ritū: qui pro nostra redemptioe filiū suū vni-
genitūz misit: vt vos ab originali peccato
eriperet: z ereptos de potestate diabolice
nequitiē celestib; p̄mij muneraret. Susci-
pite s̄ba p̄dicatoꝝ z euāgelij christi q̄d vo-
bis annūciāt: q̄tenus credētes sicut sepi?
dictū est: in deū patrē omnipotentē: z i-
iesum christum eius filium: z spiritum san-
ctū z inseparabilem trinitatem fugatis de

moniorū sensib; expulsa q̄ a vobis sollicitudine venenosi ⁊ deceptabilis hostis p̄ aquā ⁊ sp̄m̄ factū renati ei cui crediderit; in splēdore glorie sempiternae cohabitare eius opitulaciōe ⁊ munificentia valeat; Preterea benedictionē p̄torū vestri beati Petri apostolorū p̄cipis vobis direximus: id est camisiā cū ornatura in auro vna ⁊ lena anciriana vna q̄d petim⁹ vt eo benignitatis an̄o gloria vestra suscipiat quo a nobis noscitur destinatū

Ut coniugem ip̄ius per eplam salutis illius sedulā agere curā monuerit.

Capitulum XI.

Ad coniugē q̄ ei⁹ Edilbergā huiusmodi lras idē p̄tifer misit. Exēplar eplē beatissimi ⁊ ap̄lici Bonifacij pape vrbis rome. dilecte Edilberge regie Eduini regis dñe gloriose ⁊ filia Edilberge regie: bonifaci⁹ ep̄s s̄uus seruoꝝ dī. Redēptorū nostri benignitas hūano generi q̄d p̄cioso sanguine sui effusio ē a vinculis diabolice captiuitat; eripuit multe. p̄uidētie quibus salueret; p̄p̄inavit remedia: quatenus sui nōis agnitionē diuerso modo gentib; innotescens creatorē suū suscepto christiane fidi agnosceret sacramento. q̄d ⁊ quidem in vestre glorie sētib; celesti collatū mūere mystica purgatiōis vestre regeneratio patēter inuit. magno ergo largitat; dñice bñificio mens n̄ra gaudio exultauit: q̄ scintilla orthodoxe religiōis in vestri dignat⁹ est cōuersiōe succedere. Ex qua re nō solū gloriose coniugis. imo totius gentis suppositē vobis intelligētā in amorē sui facili⁹ inflāmaret. Didicim⁹ nāq; referētib; his qui ad nos gloriose filii nostri Audubaldi regis laudabilē p̄uersionē nunciātes p̄uenerūt: q̄d etiā vestra glia christiane fidei suscepto mirabili sacramēto p̄is ⁊ dōplacitis iugit opibus enitescat. Ab idololatriā etiā cultu: seu fanorū auguriarum illecebris se diligētē abstinēat: ⁊ ita i amorē redēptoris sui immutilata deuotione p̄sistēs inuigilet: vt ad dilatandā christianam fidē incessabiliter nō desistat operā cōmodare. Eūq; de gloriose cōiuge v̄ro paterna charitas sollicite p̄sisset cognouimus q̄ eatenus abominādis idolis ser-

uiens ad suscipiendā vocē p̄dicatorū suaz distulerat obediētā exhibere. Qua ex re nō modica nobis amaritudo p̄gesta est: ab eo q̄ pars corpis vestri ab agnitione summe ⁊ indiuidue trinitatis remāsit extranea. Quā paternis officijs vestre gloriose christianitati nostrā cōmonitionē nō distulimus conferēdā: adhortantes quatenus diuine inspirationis imbuta subsideis importune ⁊ oportune agenduz nō differas: vt ⁊ ip̄e saluatoris n̄ri dñi Jesu ch̄i coopante potentia ch̄ianorū numero copulet vt p̄inde intemperate societatis federe iura teneas maritalis consortij. Scriptū nāq; est. erūt duo in carne vna: Quō q̄ vnitas vobis cōiūctiōis inesse dici poterit si a nostre fidei splendore interpositis detestabilis erroris tenebr; remāsit ille alienus. Quā rōni p̄tinuo insistens a longanimitate celestis clemētie illuminatiōis illius beneficia impetrare nō desinas. Ut vicz q̄s copulatio carnal; affect⁹ vnuz quodāmodo corpus exhibuisse monstrat: hos q̄ vnitas fidei etiam post hui⁹ vite trāsitū i p̄petua societate cōseruet. Insiste q̄ gloriose filia: et sūmis conatibus duriciā cordis ip̄ius diuinorū preceptorū insinuatōe mollire sūmope dematura: infundens sensib; eius quātuz sit placiditas quod credendo suscepisti mysteriū: quantum ve sit admirabile q̄ renata premium consequi meruisti. frigiditatez cordis ip̄ius sanctispiritus anūnciatione succende: quatenus amoto corpore p̄uiciosissimi cultus diuine fidei calore eius intelligentiā tuarū adhortationū frequentatione succendat. Ut p̄fecto sacre scripture testimonium per te expletū indubitanter p̄clareat. Saluabit vir infidelis p̄ mulierē fidelē. Ad hoc em̄ misericordiaz dominice pietatis cōsecuta es: vt fructuz fidei creditorūq; tibi beneficiorūq; redēptorū tuo multiplicē resignares. Quō ⁊ quōdem suffragāte p̄sidio benignitatis ip̄i⁹ vt explere valeas assiduis non desistim⁹ precib; postulare. His ergo premisis paterne vobis dilectiōis exhibētes officia hortamur vt nos reperta portitoris occasiōe de his q̄ per vos superna potētia mirabiliter in conuersatione cōiugis vestri sumpsisse que vobis gentis dignat⁹ fue-

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

rit operari prosperis quātū his nūcijs reuelatis: quatenus sollicitudo nostra quae de vestri vestrorumque omnium anime salute optabilia desiderant expectet vobis nunciatis reuelatis: illustrationemque diuine propiciationis in vobis diffusam opulenti cognoscetes: bilateralis confessione largitori omnium bonorum deo et beato Petro apostolorum principi vberes merito gratias exoluam. Preterea benedictionem protectoris vestri beati Petri apostolorum principis vobis direximus: id est speculum argenteum et pectinem eburneum in auratum. quod petimus ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat: quo a nobis noscitur destinatum.

Ut Eduinus per visionem quandam sibi exulati ostendat sit ad credendum puocatus
Capitulum XII.

Ecquidem memoratus papa Bonifacius de regis Eduini: ac gentis ipsius litteris agebat. Sed et oraculum celeste quod illi quondam exulanti apud Redualdum regem anglorum pietas diuina reuelare dignata est: non minus ad suscipienda vel intelligenda doctrina monita salutaris sensum inuinit illis. Cum ergo videret Paulinus sibi diffusculter posse sublimitatem animi regalis ad humilitatem vie salutaris: et suscipiendum mysterium viuifice crucis inclinaret: ac pro salute illius simul et gentis cui preerat et verbo exhortationis apud homines et apud diuinam pietatem verbo deprecacionis ageret: tamen ut vere simile videretur didicit in spiritu quod vel quale esset oraculum regi quondam celitus ostensum: ne exinde distulit: quin continuo regem ammoneret implere votum quod in oraculo sibi exhibito se facturum promiserat: si temporis illius erumnis exemptus ad regni fastidia pueniret. Erat autem oraculum huiusmodi. cum persequente illum Edilfrido: qui ante eum regnavit: per diuersa occultus loca vel regna multo annorum tempore profugus vagaret: tandem venit ad Redualdum obsecrans ut vitam suam a tanti persecutoris insidijs tutam seruaret. Qui libenter eum suscipiens: promisit se quae petebat esse facturum. At postquam Edilfridus in hac eius puincia apparuisse: et apud regem illius familiariter eius socijs habitare cognouit: misit nuncios ad Redualdum pecuniam multam pro-

ce eius offerret. neque aliquid proficeret: misit se cuido. misit tertio. et copiosiora argenti dona offerens: et bellum illi si contemneret indicens. Qui vel minus fractus: vel corruptus muneribus cesset deprecanti: et siue occidere se Eduinum: seu legatarium tradere promisit. Quod ubi fidelissimus quidam amicus illius animaduertit intrauit cubiculum quod dormire disponebat. Erat autem prima hora noctis. Et euocatum foras quod erga eam ageretur promississet edocuit: et insuper adiecit. Si vis hac ipsa hora educam te ad hanc puincia et ea in loca te introducam ubi nunquam te vel Redualdus vel Edilfridus inuenire valeat. Qui ait. Has quidem ago benivolentia tue: non tamen hoc facere possum quod suggeris: ut pactum quod cum tanto rege inuicem ipse promissum irritam faciam. cum ille mihi nihil mali fecerit nihil adhuc inimicitiarum intulerit: quoniam potius si moritur sum ille me magis quam ignobilior quamque morti tradat. Quod enim nunc fugiam qui per omnes britanniae puincias: tot annorum temporumque curriculum vagabundus hostium vitam insidias. Ab eo tamen igitur amico remansit Eduinus solus foris residens: et mestus ante palacium multis cepit cogitationum estibus affici. quod ageret: quod ve pedem verteret nescit. Cumque diu tacitus mentis angoribus: et ceco carperet igni vidit subito in tempeste noctis silentio: appropinquantes sibi hominem: vultus barbarusque incognitus. quem videns ut ignorans et inopinatum non parum expauit. At ille accedens salutauit eum et interrogauit quare illa hora ceteris quiescentibus: et alto sopore pressis: solus ipse mestus in lapide puigil sederet. At ille vicissim seiscitabat: quod ad eum pertineret: verum ipse intus an foris noctem transigeret. Qui respondens ait. Ne me estimes tue mesticie: et insomniorum et foris sece ac solitarie sessiois causas nescire. Scio enim certissime qui es: et quare meres: et que ventura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi quod mercedis dare velles ei: si quod sit quod his te meroribus absoluat: et Redualdo suadeat: ut nec ipse tibi aliquid mali faciat: nec tuis te hostibus promedium tradat. Qui cum se omnia que posset: huic talis pro mercede beneficium daturum esse responderet. Adiecit ille: quod si etiam te regem futurum extinctis hostibus in veritate pro-

mittat: ita ut non solum omnes progenitores tuos: sed et omnes quante reges in gente Anglorum et potestatis fuerat transcendas. At Eduin⁹ constantior interrogando factus non dubitabat promittere: quin ei qui tanta sibi beneficia donaret: dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tunc ille tertio. Si autem inquit his qui tibi tanta taliaque dona veraciter aduentura prodixerit: etiam consilium tibi tue salutis ac vite melius atque utilius quam aliquis de tuis parentibus: aut cognatis unquam audiuit ostendere poterit: nunquam ei obtemperare: et monita eius salutaria suscipere consentis. Nec distulit Eduinus: quin continuo polliceretur: ut se in omnibus secutum doctrinam illius: qui se tot ac tantis calamitatibus ereptum ad regni apicem puerberet. Qui accepto responso: prestavit in his qui loquebatur cum eo imposuit dexteram suam capiti eius dicens. Cum ergo tibi signum aduenerit: memeto huius temporis: ac loquere nostrum: et ea que nunc promittis adimplere ne differas. Et his dictis ut fertur repente disparuit: ut intelligeret non hominem esse qui sibi apparuisset: sed spiritum. Et cum regis inuenis solus adhuc ibidem sederet: gauisus quidem decollata sibi consolacione: sed multum sollicitus ac mente sedula cogitans quod esset ille: vel unquam veniret quod hec sibi loqueretur. Venit autem profatus amicus illi letosque vultu salutans eum. Surge inquit: intra: et sopitis ac relictis curarum anxietatibus quieti membra sili et animi componere. quia mutatus est cor regis. nec tibi aliquid male facere. sed fidem potius pollicitam suare disponit. Postquam ei cogitatione sua. de qua tibi ante dixit: regine in secreto reuelavit reuocavit eum illa ab intentione ammonens quia nulla ratione conueniat tanto regi amicum suum optimum in necessitate positum auro vendere. imo fidem suam: quam omnibus ornamentis preciosior est: amore pecunie perdere. Quid plura: fecit rex ut dictum est. nec solum exul nunciis hostilibus non tradidit: sed etiam eum ut in regnum perveniret adiuvit. Nam mox redemptibus domum nunciis exercitum multum ad debellandum Edulfriidum collegit copiosum. eumque sibi occurrentem cum exercitu multum impari. Non enim dederat illis spacium quo totum suum congregaret: atque adnaret exercitum occidit in finibus gentis merciorum ad orientalem plagam amnis qui

vocatur Idle. In quo certamine et filius Redualdi vocabulo regnari occisus. Ac sic Eduin⁹ iuxta oraculum quod acceperat: non tantum regi sibi infesti insidias vitavit: verum et eidez perempto in regni gloriam successit. Cum ergo predicante verbum dei Paulino rex credere differret: et per aliquod tempus ut diximus horis competentibus solitarius sederet quod agendum sibi esset: que religiose quedam sedulus secum ipse scrutari consuevit: ingressus ad eum quadam die vir dei imposuit dexteram capiti eius: et an hoc signum agnosceret requisivit. Qui cum tremens ad pedes prostrare vellet: leuavit eum quasi familiari voce affatus. Ecce inquit hostium manus quod timuisti domino donante euasisti. Ecce regnum quod desiderasti in pro largiente precepisti. Verumemento ut tertium quod promissisti facere non differas suscipiendo fidem eius: et precepta seruando que te et a temporalibus aduersis eripies: temporis regni honore sublimauit. et si deinceps voluntati eius quam per me tibi predicat obsequium dare volueris: etiam a perpetuis malorum tormentis te liberans ad eterni seculi regni in celis faciat esse participem.

Quale consilium idem cum principibus suis de percipienda christi fide habuerit: et ut pontifex eius suas aras prohibeuerit.

Capitulum XIII.

Quibus auditis rex suscipe quod de se fidem quam docebat et velle et debere responderebat. Ulex adhuc cum amicis principibus et consiliariis suis se de hoc collatum esse dicebat: ut si et illi eadem cum eo sentire vellent omnes pariter in fonte vite christo consecrarentur. et annuente Paulino fecit ut dixerat: Habito ei cum sapientibus consilio sciscitabat singillatim ab omnibus quibus sibi doctrina hec eatenus inaudita et noua diuinitas quod predicabat cultus videretur. Cui primus pontificum ipsius. Quasi continuo respondit. Tu vide rex quale sit hoc quod nobis predicat: ego tibi verissime quod certum didici profiteor: quia nihil omnino virtutis habet: nihil utilitatis religio illa quam hucusque tenuimus. Nullus enim tuorum studiosus quam ego culture deorum nostrorum se subdidit: et nihilominus multi sunt qui ampliora a te beneficia quam ego et maiores accipiunt dignitates: magisque prosperant in omnibus que

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

agenda vel acquirenda disponūt. Si autem dñi aliquid valerēt me potius inuare vellent qui illis impensius seruire curauit. Unde restat vt si ea que nūc nobis noua p̄dicatur meliora esse et fortiora habita examinatiōe p̄spexeris: absq; vllō cunctamine suscipere illa festinem. Quisq; suasioni verbisq; prudentib; alio optima tū tribuēs assensum p̄tinuo subdidit. Talis in quib; mihi videt rex vita hoīm presens in terris ad cōparationē ei⁹ qd nob incertū est t̄pis: quale cū te residēte ad cenā cū ducib; ac ministris tuis tpe p̄uina li: accenso quidē foco in medio et calido effecto cenaculo: furētib; aut foris p̄ oīa turbib; h̄emaliū pluuiarū v̄l niuiū. Adueniēs vnus passerū domū citissime puolatuerit. Qui cū p̄ vnū ostiū ingrediens: mox per aliū exierit: ip̄o qdē tpe quo int⁹ est h̄emis tempestate nō tangit: s; tñ paruisimo serenitatis admomento excursus mox de h̄eme in h̄emē regrediens tuis oculis elabit. Ita at̄ vita hominū ad modicū apparet: qd aut sequat̄ qd ve p̄cesserit p̄suis ignoram. Un̄ si hec noua doctrina certi⁹ aliqd attulit: merito sequenda eē videt. His similia et ceteri maiores natu ac regis p̄siliarij diuinit⁹ admoniti p̄sequēbāt. Adiecit at̄ Loisi q; vellet ip̄m Paulinū diligent⁹ audire de deo que p̄dicabat verbū facientē. Qd cū iubente rege faceret exclamauit audis ei⁹ sermonibus dicēs. Jā olim intellexi n̄bil eē qd colebam: q; videlicet quanto studiosius in eo cultu veritatē querebas: tanto min⁹ inueniebā. Hunc aut apte p̄fiteor: quia in hac p̄dicatiōe veritas daret illa que nob vite salutis et beatitudinis eterna dona valeat tribuere. Un̄ suggero rex vt templa et altaria que sine fructu vtilitat; sacrantim⁹ oci⁹ anathemati et igni cōtra damus. Quid plā: p̄buit palā assensum euāgelizandi b̄tō Paulino rex: et abrenūciata idolatria fidē se christi suscipere cōfessus est. Lunq; p̄fato p̄tifice sacrorū suorū quereret: quis aras et phana idolorū cū septis quib; erāt circūdata p̄m⁹ p̄phanare deberet. Ille r̄ndit. Ego. Quis em̄ ea que p̄ stulticiā colui: nec ad exemplū oīm aptius q̄ ip̄e p̄ sapiētiaz mihi a dō s̄o donatā destruiam. Statimq; abiecta sup̄stitiōe va-

nitat; rogauit sibi regē arma dare et equū emissariū quē ascēdēs ad idola destruenda veniret v̄l arma ferro v̄l p̄ter i equo eq̄tare. Accinct⁹ ergo gladio accepit lanceam i manu. et ascēdēs emissariū regis p̄gebat ad idola. Qd aspiciēs vulg⁹ estimabat eū isanire. Nec distulit ille mox vt appiabat ad phanū p̄phanare illō iniecta i eo lancea quā tenebat: multūq; gauis⁹ de agnitione veri dei cultus: iussit socijs destruere ac succēdere phanū cū oib; septis suis. Ostendit aut loc⁹ ille quōdaz idolorū nō lōge ab Eburaco ad orientē v̄luirannē deruentionē. et vocat̄ hodie Botmundin Bahaam. vbi p̄tifer ille inspiratē deo vero polluit ac destruxit eas q̄s ip̄se sacrauerat aras.

Ut idem Eduinus cum sua gente fidelis sit factus: et vbi Paulinus baptizauerit.

Capitulum XIII.

Sic accepit rex Eduin⁹ cū cunctis gentis sue nobilibus ac plebe per plurima. fidē et lauacrū sanctere: generatiōis anno regni sui. xj. q̄ ē ann⁹ dñice incarnatiōis. dccc. lxxij. Ab aduentu s̄o angloꝝ in britaniā annus circiter. clxxx. Baptizatus est autē Eburaci die sancto pasche pridie iduum aprilis. in ecclesia sancti Petri apli quaz ibidez ip̄e de ligno cuz cathecizare v̄sq; ad percipiendum baptisma imbuerūt et citato opere construxit. In qua etiā ciuitate ip̄i doctori atq; antistiti suo Paulino sedē ep̄at⁹ donauit. Mox aut vt baptisma cōsecutus est curauit docēte eodez Paulino maiorem ip̄o i loco et angustiorē d̄ lapide fabricare basilicā. In cui⁹ medio ip̄m qd pri⁹ fecerat oratoriū includeret. Preparat⁹ q̄ fundament⁹ i giro poris oratoriū p̄ quadruncipit edificare basilicā. Sed priusq; altitudo parietis esset cōsumata rex ip̄e impia nece occisus opus idē successori suo. Oswaldo p̄ficiendū reliquit. Paulinus autem ex eo tempe. vj. annis p̄tinuis idē v̄sq; ad finem imperij regis illius verbū dei annuente ac fauente ip̄o in ea. p̄uincia p̄dicabat. Credebātq; et baptizabant quotquot erāt p̄ordinati ad vitam eternam. In quibus erant Osfride: Adfrid-

filij regis Eduini: qui ambo ei exuli nati sunt. de quo Enburga filia Lerali regis mercionaz baptizati sunt tpe sequenti et alij liberi ei de Edilberga regina progeniti Edilhim et Edildridis filia et alter filius Thueffrea: quoz pmi albatu adhuc rapti sunt de hac vita et Ebura ci in ecclia sepul ti Baptizat et Jffi filij Ostridi: sed et alij nobiles ac regij viri no pauci. Tant aut fert tuc fuisse feruoz fidei ac desiderij lauacri salutaris genti nordanhyembroz: vt quoda tpe Paulin venies cu rege et regina i regia villaz q vocat Adgefrin. xxxvj. dieb ibide cu eis cathecizadi et baptizandi officio deditus moraret: qb dieb cunctis a mane vsq ad vesperanil aliud ageret qd cofluent eo de cunctis viculis ac locis plebez chri sbo salutis instruere. atq instructuz in flumio Gleni qui primus erat lauacro remissiois abluer e. Nec villa tpe sequenti regu deserta: et alia p illa e facta in loco qui vocat Deluim. Hec quidem in puincia Bernicioz. sed et in puincia Deiroz: vbi sep manere cu rege solebat baptizabat in flumio Sualua q vicu cata ractu preterfluit. Adum oratoria vel baptisteria in ipo exordio nascetis ibi ecclie poterat edificari. Atq i campo dono vbi tuc etia villa regia erat fecit basilicam: qua postmoduz pagani a quib Eduinus rex occisus est cu tota eade villa succenderut. Pro qua reges posteriores fecere sibi villa i regioe q vocat Loidis. Euasit aut igne altare qd lapideu erat et seruatur adhuc in monasterio reuerendissimi abbatu Thuduulsi: qd e insilua Elmete

Ut puincia orientaliu angloz fidez chri susceperit. **Caplm. xv.**

Quanta aut deuotionez Eduin erga cultu pitat habuit: vt etia regi orientaliu angloz Carpualdo filio Redualdi psuaderet: relictis idoloz supstitionib fidez et sacra chri cuz sua puincia suscipe. et qda pz ei Redualdi dudum in Cantua sacramentis chriane fidez imbutus est: sed frustra. Nam redies domu ab vxore sua et quibusda peruersis doctorib seductus est: atq a sinceritate fidez deprauatus habuit posteriora peiora priorib: ita vt i more antiqz samarita

noz et chro seruire videret et dñs qbus antea seruebat. Atq in eode phano et altare haberet ad sacrificia chri et arulam ad victimas demonioz: qd videlicz phanu rex eiusde puincie Aduulf: q nunc etate fuit vsq ad suu tps pdurasse et se in pueritia vidisse testabat. Erat aut pfar rex Reduald natu nobil qualibet actu ignobilis filius Tytili: cuius pater fuit Gulf fa a q reges angloz orientaliu Thaulstingaz appellant. Veruz Corpuald no mlto postq fidez accepit tpe occisus est a viro gentili noie Richberecho: et exinde tribus annis puincia in errore versata est: donec accepit regnu eiusde frat Corpualdi Sigbrecht: vir p oia lindissi qd pma ad me doctissim atq christianissimus. Qui viuente adhuc fratre cuz exularet in gallia fidez sacramentis imbutus est. Quoru participem mox vbi regnare cepit totaz sua puincia facere curauit. Cuius studiis gliosissime fauit felix eps q de Burgundioz ptib: vbi ortus et ordinatus cu venisset ad Honoriu archiep m ei qui indicasset desideriu suu: misit eu ad pdicadu verbu vite pfate nationi angloz. Nec vota ipi incassuz cecidere: quin potius fructum in ea multiplicē credentiu populoz pius agri spiritualis cultor inuenit. Siquidē tota illa puincia iuxta sui nois sacramentū a longa iniquitate atq infelicitate liberata: ad fidez et opa iusticie ac ppetue felicitatis dona perduxit. Accepitq sedē epat in ciuitate Elummocri. Et cuz. xvij. annis eiusde puincie pontificali regimie pesser: ibidem in pace vitam finiuit.

Ut in puincia Lindisi predicauerit: et de qualitate regni Eduini.

Caplm. xvi.

Predicabat aut Paulinus verbū et iaz puincie meridiane Dumbre fluminis ripaz ptingens vsq ad mare. Prefectusq Lindocoline ciuitat cui nomē erat Blecca pmū cum domo sua couertit ad dñm. In q videlicz ciuitate et eccliam opis egregij de lapide fecit. Cui tecto vel longa incuria vltio stili manu defecto parietes stare vident. et omib anis aliqua miracula sanitarum in eode loco solēt ad vtilitatē eoz qui fidelit qrun ostendi. In q ecclesia Pauli

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

nus trāscunte ad ch̄m Justo: Honorius
p̄ eo cōsecrauit ep̄m: vt in sequētib; suo lo
co dicem⁹. De huius fide puincie narra
uit mihi p̄sbyter ⁊ abbas q̄dā vir veracis
simus de monasterio Portaneu vocabu
lo Deda retulisse sibi quēdā seniorē bap
tizatū se fuisse dimidia a Paulino ep̄o pres
sente rege Eduino: ⁊ mltā ppli turbaz in
fluuio Trebenta iuxta ciuitatē que lingua
angloꝝ Troulvinga a cestir vocat. Qui
ēt effigies eiusdē Paulini referre esse soli
tus q̄d esset lōge stature: paululū icura⁹:
nigro capillo: facie macilēta: naso adun
co ptenui: venerabilis simul et terribilis
aspectu. Habuit autē secū in ministerio ⁊
Tobū diaconū: viz vtq; industriū ac no
bile in christo ⁊ in ecclia: q̄ ad nostra vsq;
tpa pmansit. Tanta autē eo tpe pax in bri
tānia quāq; versum imperiū regis Edui
ni puenerat fuisse phibet: vt (sicu t̄ hodie
in puerbio dicit) etiā si mulier vna cuz res
ceter nato puulo vellet totaz p̄ ambulare
insulā a mari ad mare: nullo se ledēte vale
ret. Tātū rex idē vtilitatis sue gentis con
suluat: vt plerisq; in locis vbi fontes lucis
dos iuxta publicos viāz trāsit⁹. P̄spexit:
ibi ob refrigeriū vianū erectis stipitib;
⁊ creos cancos suspēdi iuberet. neq; hos
q̄sq; nisi ad vsum necessariū contigere p̄
magnitudine vltimoris eius auderet: vt
amoris vellet. Tanto h̄o excellentie in re
gno habuit: vt nō solū in pugna ante illuz
vexilla gestarent: s; ⁊ tpe pacis eq̄tantem
inter ciuitates siue villas: aut prouicias
suas cum ministris semper antecedere si
gnifer cōsueuisset. Necnō ⁊ incedente il
lo vbilibet per plateas illō gen⁹ vexilli q̄d
rhomani Tufam: angli appellāt Thuu
ante eū ferri solebat:

Ut idem ab Honorio papa exhortato
rias l̄ras accepit: q̄ etiā Paulino palliū
miserit. *Caplm. XVII.*

Quo tpe presulatus sedis aplice
Honorius bonifacii successor ha
bebat: q̄ vbi gentes nordanhim
broꝝ cū suo rege ad fidē p̄fessio
neq; ch̄i Paulino euāgelizāte p̄uersaz eē
didiē misit eidē Paulino palliū. misit ⁊ re
gi Eduino l̄ras exhortatorias: paterna il
lū charitate accendēs vt i fide p̄itat⁹ quā
accepant p̄sistere sp̄ ac p̄ficere curarent.

Quaz videlicet litteraz iste est ordo. Do
mino excellentissimo atq; p̄cellētissimo fili
o Eduino regi angloꝝ: Honorius ep̄us
suus seruoꝝ salutē. Ita ch̄ianitatis v̄e
integritas circa cōditōꝝ sui cultū fidei ē
ardore succensa: vt longe lateq; resplende
at: ⁊ in oī mūdo annūciata v̄i opis mul
tiplicit̄ referat fructū. Sic ei vos reges
esse cognoscit⁹: dū regē ⁊ creatorē vestruz
orthodoxa p̄dicatiōe edocti deū venerā
do creditis: eiq; q̄d hūana valet conditio
mētis v̄e sincerā deuotionem exoluitis.
Quid deo nostro aliud offerre valebim⁹:
nisi vt in bonis actib; p̄sistentes: ip̄m q;
auctorē hūani gēnis cōfidentes eū colere:
eiq; vota nūc reddere festinem⁹. Et ideo
excellētissime fili paterna vos charitate
q̄ conuenit exhortamur: vt h̄ q̄d vos diu
na misericordia ad suaz gr̄am vocare di
gnata est: sollicita intētide ⁊ assiduis oꝝo
nib; seruare oīmodo festinet: vt qui vos
in p̄senti seculo ex oī errore absolutos ad
agnitiōem sui nominis est dignat⁹ pdu
cere: ⁊ celestis patrie vobis p̄paret māfio
nē. Predicatoris igit̄ vestri domini mei
aplice memorie Gregorij lectiōe frequen
ter occupati p̄ oculis affectum doctrine
ip̄i⁹: q̄d p̄ v̄is animab; libenter exercuit:
habetote: q̄tenus eius oratio ⁊ regnū ve
strū populiūq; augeat: ⁊ vos oīpotēti deo
irrephēsibiles representet. Ea h̄o q̄ a nobis
p̄ vestris sacerdotib; ordināda sperastis:
h̄ p̄ fidei vestre ē sinceritate: q̄ nobis mul
timoda relatiōe p̄ p̄sentū portitores lau
dabilis insinuata ē: gratuito animo attri
buere illi sine vlla dilatione p̄uidemus. et
duo pallia vtrozūq; metropolitanorū. id
est Honorio ⁊ Paulino direxim⁹: vt duz
q̄s eoz de h̄ seculo ad auctorē suuz fuerit
acerditus: in loco ip̄i⁹ alter ep̄oz ex hac
nostra auctoritate debeat subrogare. q̄d
q̄dē tā p̄ vestra ē charitat⁹ affectu q̄ p̄ tan
tarū puinciarū spacia q̄ int̄ nos ⁊ vos eē
noscunt: sum⁹ inuitati cōcedere: vt in oī
bus deuotioni vestre nostrū p̄cursuz: ⁊ iux
ta vestra d̄sideria p̄barem⁹ incolumē ex
cellētiam v̄iam gr̄a sup̄na custodiat.

Ut Honorius q̄ Justo in ep̄atu. Doru
uernensis ecclesie successit ab eodē papa
Honorio palliū ⁊ l̄ras accepit.

Caplm. XVIII.

Nec interim Iust^{us} archiepiscopus ad celestia regna sublat^{us}. iij. idu^{um} no^uembrii die. et Honorius p^{ro} illo est p^{ro}psulat^{us} elect^{us}. Qui ordinat^{us} uenit ad Paulin^{um}. et occurrere sibi illo in lindocolmo hntus ab augusto Doruuernensis ecclie p^{ro}secrat^{us} est atistes. Cui etia^m p^{ro}fatus papa Honorius misit palli^{um} et l^{it}as: iⁿ q^uo d^{ec}reuit hoc c^opsm quod iⁿ epla ad Eduin^{um} regem missa d^{ec}reuerat. s. ut cum Doruuernensis vel Eburacensis atistes p^{ro} hac uita t^{ra}sierit: is qui sup^{er}est c^osors eius de^o gradus habebat potest^{ate} alte^{re} ordin^{andi} in loco ei^{us} q^uo t^{ra}nsierat sacerdot^e: ne sit necesse ad r^oman^{am} usq^{ue} ciuitat^e p^{ro} t^{er}ra terrar^{um} et mar^{is} spacia p^{ro} ordin^{ando} archiepiscopo sp^{iritu} fatigari. Quar^{um} etia^m t^{er}xtum litterar^{um} in nostra hac historia ponere c^omod^{um} duximus. Dilectissimo fratri Honorio. Honorio inter plurima que redemptor^{is} nostri misericordia suis famulis dignat^{us} bonor^{um} munera p^{ro}rogare illud etia^m clement^{er} collata sue pietat^{is} munific^{entia} tribuit: q^uo t^{em}p^{or}e p^{ro} fraternos affectus: ut anim^{am} dilectio^{is} quad^{am} cont^{em}plat^{io}e alternis aspectib^{us} r^{ep}sentat: p^{ro} quib^{us} maiestati eius gratias indefin^{ite}ter exoluimus. E^usq^{ue} uotis supplicib^{us} exoram^{us}: ut uestra dilectio^{is} in p^{ro}dicatio^{is} euangelij laborantem et fructificant^{em}: sectant^{em}q^{ue} magistri et capit^{uli} sui Gregorij regul^{am} p^{ro}peti stabilitate c^ofirmet: et ad augment^{um} ecclie sue potiora p^{ro} uos suscit^{et} incrementa: ut fide et ope in timore dei et charitate uestra adquisitio decessor^{um}q^{ue} uestror^{um}: que per domini Gregorij exordio pullulat conualescendo amplius extendat: ut ipsa uos dominici eloquij promissa in futuro respiciant. Uosq^{ue} uox ista ad et^{er}na festiuitat^e euocet. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam uos. Et iterum. Euge serue bone et fidelis: quia sup^{er} pauca fuisti fidelis: per multa te constituam: intra in gaudi^{um} domini tui. Et nos e^oq^{ue} fratres charissimi hec uobis p^{ro} eterna charitate exhortationis uerba p^{ro}mittentes: que rursus p^{ro} eccliar^{um} uestrar^{um} p^{ro}uilegijs c^ogruere posse conspicimus: non desistimus imp^{ro}pire. Et tam iuxta uestra petitione^m: q^uo filiorum uestror^{um} reg^{um} uobis p^{ro}sent^{is} uestra p^{ro}ceptio^{is} uice beati Petri apostolor^{um} principis

auctoritat^e tribuimus: ut q^uo vn^{um} ex uobis diuina ad se iusserit gratia uocari is qui sup^{er}stes fuerit alter^{um} in loco defuncti debeat episcop^{um} ordinare. P^{ro} qua etia^m re singla uestra dilectioni pallia p^{ro} eadem ordinatione celebr^{anda} direximus: ut per nostre p^{ro}ceptionis auctoritat^e possitis deo placitam ordinatione^m efficere. quia ut hec uobis c^ocederemus l^oga terrar^{um} marisq^{ue} in t^{er}ualla que inter nos ac uos obsist^{unt} ad hec nos p^{ro}descendere coegerit: ut nulla possit ecclie uestr^{ar}um iactura per cuiuslib^{et} occasio^{is} obtent^{um} quoquo modo peruenire: sed potius c^om^omissi uobis populi deuotione^m plenius p^{ro}pagare. De^o te incolumen custodiat dilectissime frat. Data die tertia idu^{um} iuniar^{um} imperatib^{us} dominis nostris p^{ro}ssimis augustis Heradio aⁿno c^oxxiij. p^{ro}o. eiusdem anni. xxiij. atq^{ue} Constantino filio ipsius anno. xxiij. et consular^{is} ei^{us} aⁿno. iij. s^{ed} et Heradio felicissimo cesare. id est filio ei^{us} anno. iij. indic^{is}. iij. id est anno d^{omi}nice incarnationis. d^{omi}ccxxiij.

Ut p^{ro}mo idem Honorius: et post Joannes l^{it}as g^{er}eti scoto^{rum} p^{ro} pasche obseruati^oe simul et p^{ro} pelagiana herese miserit.

Capitulum XIX

Quit idem papa Honorius literas etiam genti scoto^{rum}. quos in obseruati^oe sac^{ra}e pasche errasse c^operat: iuxta q^uo sup^{er} docuim^{us}: solerter exhortans ne paucitat^e sua in extre^{mis} terre finibus constitutam: sapientio^{rem} antiquis siue modernis q^uo orbe erat christi ecclie estimaret: ne uestra paschales c^oputos et d^{ec}reta synodali^{um} totius orbis p^{ro}ficu^{um} ali^o pascha celebraret. S^{ed} et Joannes qui et successor^{is} eiusdem Honorij Severino successit. C^uo adhuc esset elect^{us} in p^{ro}tificat^u p^{ro} eod^e errore corrigendo: literas eis magna auctoritate atq^{ue} eruditio^{is} plenas direxit euidet astru^{ens}: q^uo d^{omi}nici pasche die. xv. luna usq^{ue}. xxi. q^uo in nicena synodo p^{ro}bat^{us} est oporteret: necn^o et p^{ro} pelagiana heresi: quam apud eos reuiscere didicerat: cau^{enda} ac repell^{enda} in ead^ez ibi los epla monere curauit. Cui^{us} eple p^{ro}ncipuz est. Dilectissimis et sc^{ri}ssimis Tonnano Colubano Chromano Dimao et Bagitao ep^{iscop}is: Chromano Bernianoq^{ue} Lagistrano Stellano et Segeno presbyteris:

Ecclesiastice historie gentis Anglorum

Sarano ceterisque doctoribus seu abbatibus scotis Dilarius archiepiscopus et seruus locum sancte sedis apostolice Joannem diaconum et in deonomie electus. Item Joannes primicerius et seruus locum sancte sedis apostolice et Joannes seruus dei consiliarius eiusdem apostolice sedis. Scripta que per latrones ad sancte memorie Severinum papam adduxerunt eo de hac luce migrante reciproca responsa ad ea que postulata fuerant siluerunt. Quibus referatis ne dum tate quod stidius caligo indiscussa remaneret repperimus quosdam puencie vestre contra orthodoxam fidei nouam ex veteri heresim renouare conantes pascha nostrum in quo imolatus est christus: nebulosa caligine refutantes et. xiiij. luna cum hebreis celebrare nitentes: que apostolice principio manifeste declaratur et nuprime temporibus illis hanc apud eos heresim exortam: et non totam eorum gentem: sed quosdam meis hac fuisse implicatos. Exposita autem ratione paschalis obseruatione ita de pelagianis in eadem epistola subdit. Et hoc quoque cognouimus quod virus pelagiane hereseos apud vos denuo reuiuiscit quod omnino hortamur ut a vestris mentibus huiusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda heresis damna ta est: latere vos non debet. quia non solum per istos ducentos annos abolita est: sed et quotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta damnatur. et hortamur ne quoque arma combusta sunt apud vos eorum cineres scisci tabantur. Nam quis non excretur superbum eorum conamem et impium: dicentium posse sine peccato hominem existere ex propria uoluntate et non ex gratia dei: et primum quod blasphemie et stultiloquium est dicere esse hominem sine peccato. quod omnino non potest: nisi vnus mediator dei et hominum: homo christus iesus: qui sine peccato est conceptus et partus. Nam ceteri homines cum peccato originali nascentes testimonium per uaricationis Ade: et iam sine peccato actuali existentes portare noscunt: secundum prophetam dicentem. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis conceptus me mater mea.

Ut occiso Eduino Paulinus Cantuarum rediens Drosensis ecclesie presulatus susceperis.

Capitulum. **XX**
In anno Eduini cum. xvij. annis genti Anglorum simul et britannorum gloriosissime preceser. Equibus etiam sepe ipse: ut diximus. christi regno militauit. Rebellaui aduersus eum Edualla rex britonum auxiliu prebente illi. Penda uero strenuissimo de regio genere merciorum. qui et ipse ex eo tempore gentis eiusdem regno annis. xxij. varia sorte preceser. Et conferto graui prelio in campo que uocatur Bethfelth occisus est. Eduinus. die. iij. iduum octobris. anno dominice incarnationis. d. cxxxij. cum esset annorum. xlvij. eiusque totus vel interemptus vel dispersus exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filius eius Osfrid iuuenis bellicosus cecidit: aliter Edsritb necessitate cogente ad Penda regem transfugit: et ab eo postmodum regnante Osualdo contra fidem iurisiurandi preemptus. Quo tempore maxima est facta strages in ecclesia uel gente nordanbimbrozum: maxime quod vnus ex ducibus a quibus acta est paganus: alter quia barbarus erat pagano senior. Siquidem Penda cum omni merciorum gente idolis dedit et christiani erat nominis ignarus. At Edualla: quous nomen et professionem haberet christiani: adeo tamen erat animo ac moribus barbarus: ut nec serui quidem muliebri vel innocue paruulorum parceret etatis: quin vniuersos atrocitate ferina morti per tormenta contraderet: multo tempore totas eorum prouicias obachando puagatus. ac totum genus angloz britanie finibus erasurum se esse deliberans. Sed nec religio christiane que apud eos exorta erat aliquid impendebat honorem. Quippe cum vsque hodie moris sit britonum fidei religionem que angloz per nibilo habere: neque in aliquo eis magis communicare quam paganis. Allatum est autem caput Eduini regis eburacum et illatum postea ecclesie beati Petri apostoli quam ipse cepit: sed successor eius Osuald perfecit. ut supra docuimus. Positum est autem in porticu sancti pape Gregorii a cuius ipse discipulis uerbum uite susceperat. Turbatis itaque rebus nordanbimbrozum huius articulo cladis cum nil alicui preceser: nisi in fuga esse uideret Paulinus assumpta secum Edilberge regina quam preceser adduxerat redijt catuam nauigio: atque ab

Honorio archiepiscopo et rege Edulbaldo multum honorifice susceptus est. Venit autem illuc duce Baasso milite regis Eduini fortissimo: habens secum Deanfredum filium et Ulcferam filiam Eduini et Iffi filium Osfridi filii eius: quos postea mater metu Edboldi et Osvaldi regum misit in Galliam nutriendos regi Decberecho: ibique ambo in infantia defuncti: et iuxta honorem vel regis pueris vel innocentibus christi congruam in ecclesia sepulti sunt. Attulit quoque se cum vasa preciosa Eduini regis plura: in quibus et crucez magna aurea: et calicem aureum consecratum ad ministerium altaris: que hactenus in ecclesia cantue servata monstrant. Quo in tempore Profensis ecclesia pastorem minime habebat: eo quod romanus presul illius ad Honorium papam a Justo archiepiscopo legatarius missus absorptus fuerat fluctibus italicis maris: ac per hoc curam illius prefatus illius invitatioe Honorii antistitis et Edboldi regis suscepit ac tenuit: usque dum et ipse suo tempore ad celestia regna cum glorioso fructu laboris ascendit: in qua ecclesia moriens pallium quocumque a romano papa acceperat reliquit. Reliquit autem in ecclesia sua eburaci Jacobum diaconum: virum utique ecclesiasticum et sanctum: qui multo ex hinc tempore in ecclesia manens magnas antiquo hosti preda docendo et baptizando eripuit. Cuius nomine vicus in quo maxime solebat habitare iuxta catartas usque hodie cognominatur. Qui quum cantandi in ecclesia erat peritissimus: recuperata postmodum pace in provinciam: et crescente numero fidelium etiam magister ecclesiastice cantonis iuxta morem romanorum seu catuariorum multis cepit extirpare. Et ipse senex et plenius dierum iuxta scripturas patrum viam secutus est.

Explicit liber secundus ecclesiastice historie gentis anglorum.

Incipit Liber tertius

us ecclesiastice historie gentis anglorum: cum re collecta capitulorum annotatione.

Ut primi successores Eduini regis et fidem sue gentis perdidit et regnum. Porro Osvaldus christianissimus rex utrumque restauravit
Capitulum I

Iterfecto in

pugna Eduino suscepto pro illo regnum Deiorum de qua provincia ille generis prosapiam et primordia regni habuerat filius patris eius Esfrici vocabulo Osfrich: qui ad predicationem Paulini fidei erat sacramentis imbutus. Porro regnum Berniciorum: nam in has duas provincias gens nordanhimbrogum antiquitus diuisa erat suscepit filius Edilfridi qui de illa provincia generis et regni originem duxerat nomine Esfrid. Si quidem tempore toto quo regnavit Eduini filius usque prefatus regis Edilfridi quum ante eum regnauerat cum magna nobilitate iuuentute apud scotos sine pictos exulabat. Ibi quoque ad doctrinam scotorum catholicizati et baptismatis gratia sunt recreati. Qui ut mortuo rege inimico patriam sunt redire permisi: accepit per mus eorum quem diximus. Eanfrid regnum Berniciorum qui uterque rex: ut terreni insulas sortitus est sacramenta regni celestis quibus initiatus erat anathematizatio prodidit: ac se priscis idolatrie sordibus polluentibus perdidit: restituit. Nec mora utrumque rex britonum Ledualla impia manu: sed iusta ultione peremit. Et prius quidem proxima estate Osfridum dum se in oppido municipio temerarie obsidisset: eruptos subito cum suis omnibus imperatorum cum toto exercitu devenit. Deinde cum anno integro provincias nordanhimbrogum non ut rex victor possideret: sed quasi tyrannus seuiens disperderet: ac tragiaca cede dilaceraret. Tandem Esfridum inconsulte ad se cum XII. electis militibus postulante pacis gratia venientem si forte dannaui. Infaustus ille annus et omnibus bonis erosus usque hodie permanet: tamen propter apostasiam regum anglorum qui fidei sacris se exuerant: quod propter vesaniam britonici regis tyrannidem. Tunc cum placuit regum tempore communitatis: ut ablata de medio regum perfidorum memoria: id est animis sequeretur regum. Osvaldus diuini deo dilecti regno assignaret. Quo post occasionem fratris Eanfridi superueniente puo exercitu: sed fide christi munito infidus britonum dux cum imensis illis copiis quibus nihil resistere posse iactabat iteremptus est in loco qui lingua anglorum denistes brunna. id est riuus denisi vocatur.